

מכללת
לוינסקי
נוסדה בתל-אביב תרע"ג - 1912

רשות המחקר, ההערכה והפיתוח

חוקרים במכללה 10

ינואר 2010

שבט תש"ע

ההוצאה לאור
כל הזכויות שמורות

©

תוכן העניינים

עמוד

- 5 פתח דבר
- 6 תכנית יום העיון
- "האופק החדש" של ההוראה, הלמידה וההערכה**
- 12 גלגולה של תכנית לימודים - הערכת הפעלתה של תכנית הלימודים החדשה במקרא (תשס"ג) בהקשר של החינוך היהודי בזרם הממלכתי
ענת כהן-צורני
- 14 הערכת תכנית "אופק חדש" מנקודת המבט של מורות מתמחות
חיה גונן, ד"ר יצחק גילת וד"ר רחל שגיא
- 15 עמדות תלמידי בית הספר היסודי בכיתות ד'-ו' כלפי מקצוע התנ"ך
ד"ר חיה בן-איון
- 16 "אני ואתה נשנה את העולם" – מניעי פרחי הוראה לבחירתם בחינוך המיוחד
ד"ר רבקה הלל-לביאן
- חשיבה והעשרה מוזיקלית בקרב ילודים וילדים**
- 18 תגובות ילודים למוזיקה – היבטים פסיכו-פיזיולוגיים ופסיכו-מוטוריים
ד"ר מיכל חפר
- 19 כיצד מאזינים ילדים ליצירה מוזיקלית לילדים? מחקר הבוחן תגובות מילוליות וגרפיות של ילדים ליצירה קלסית לפסנתר לילדים
ד"ר רבקה אלקושי
- 20 מוזיקה ותנועה: דימויים תנועתיים ותגובות תנועתיות של ילדים לפרמטרים מוזיקליים בעת האזנה
דפנה כהן
- 22 תהליכי התבונות אצל תלמידי תיכון מוזיקלי המתכננים ומפעילים תכנית העשרה מוזיקלית לילדים
אמירה ארליך

עמוד

מצוקות והתמודדות בחינוך ובהכשרה ומה שביניהן

- 24 לחץ בהכשרה להוראה והשלכותיו על המתכשר להוראה
ד"ר שרית סגל וד"ר חנה עזר
- 25 אלימות בקרב תלמידים בבית הספר היסודי – שכיחות, השפעה ודרכי ההתמודדות של קורבנות האלימות
ד"ר תמי ראובני
- 27 מנהלים בשילוב: הקשר שבין עמדות מנהלים כלפי שילוב תלמידים עם צרכים ייחודיים לבין עמדות המורים ותפיסתם את האקלים הבית-ספרי
ד"ר איתי הס
- 28 "החיים מתפרקים לי בין האצבעות" - מצוקות בני נוער באספקלריה של דואר אלקטרוני
ד"ר שרה רוזנאו וד"ר יצחק גילת

כיוון מקוון בלמידה ובשיח

- 30 שילוב התקשוב בהוראת מתמטיקה ומדעים בישראל: תובנות ממחקר SITES2006
אלונה פורקוש-ברוך
- 32 חקר תהליך הלמידה של תלמיד מתקשה באנגלית באמצעות תכנית התערבות בסביבת לימודים ממוחשבת
ד"ר קרול גולדפוס ויהודית זיסקינד-שמילוביץ
- 33 בניית ה"אני הקולקטיבי" המקוון של מורי האולפנים לעברית בעת משבר אסתר אשר
- 35 התפתחות ידע מקצועי בהוראה בשיח בעיות מקוון בהקשרו הרגשי-חברתי
ד"ר צביה לוטן ופרופ' עירית קופפרברג

חברה, תרבות ודעת

- 38 בן הוא "סטייק" ובת היא "ממתק ורוד" – המטפורה ככלי לחשיפת סטריאוטיפיים מגדריים בגיל הרך
ד"ר גילה רוסו-צימט וטלי פייגלשטיין
- 40 בין אוריינות לוקאלית לאוריינות אוניברסאלית: הבניית תכנית לימודים באוריינות – המקרה של בית-ספר יסודי לבנות, המשתייך לקהילת חב"ד
ד"ר נורית מירב

עמוד

41 רב הנסתר על הגלוי: עמדות כלפי ישראל בתקופות שונות ובקבוצות שונות
לאה בורובוי, מרינה רז-ממשינה

42 קווי דמיון ושוני במנהיגותם ובדרך ניהולם של שני מנהלי בית-המדרש למורות ע"ש לוינסקי ביפו בין השנים 1912-1923
אביבה אבידן

אמנות כהוראה והוראה כאמנות

46 לראות תמונות, לחוות חוויות: עיון פילולוגי אמנותי-חוייתי במקרא
ד"ר יוספה רחמן

48 חשיבה מוזיקלית כפי שמתבטאת בכוריאוגרפיות פרי יצירתן של ילדות בגן ילדים
ד"ר קלאודיה גלושנקוף

50 ציפורי האהבה של היצ'קוק
ד"ר רחל קואסטל

51 הקולאז' המטפורי ככלי מחקרי בשדה החינוך
ד"ר גילה רוסו-צימט ויעל דן-אביבי

52 **רשימת המשתתפים**

פתח דבר

בקובץ זה מצורפים תקצירי המחקרים המוצגים ביום הסגל החוקר במכללת לוינסקי לחינוך – "חוקרים במכללה 10" – ב-24.1.2010. המחקרים המוצגים בזאת נערכו על ידי חברי הסגל האקדמי במכללה וכן על ידי בוגרים של תכניות התואר השני, שהונחו על ידי חברי הסגל האקדמי.

בקובץ עשרים וארבעה תקצירים, המופיעים לפי סדר הצגתם במושב של יום המחקר. בכל מושב מוצגים ארבעה מחקרים.

ואלה הם המושבים:

- א. "האופק החדש" של ההוראה, הלמידה וההערכה
- ב. חשיבה והעשרה מוזיקלית בקרב יילודים וילדים
- ג. מצוקות והתמודדות בחינוך ובהכשרה ומה שביניהם
- ד. כיוון מקוון בלמידה ובשיח
- ה. חברה, תרבות ודעת
- ו. אמנות כהוראה והוראה כאמנות

אנו מודים לחברי הסגל על תרומתם המחקרית להתפתחות האקדמית במכללה ומאחלים להם שעבודותיהם ישמשו בסיס ראיות עשיר ועדכני לפיתוח ולקידום בתחום שבו הם עוסקים.

בברכה,

חברי הוועדה המארגנת:

ד"ר רחל שגיא,
חוקרת ברשות המחקר,
ההערכה והפיתוח

ד"ר יצחק גילת,
מרכז יחידת ההערכה
וחוקר ברשות המחקר,
ההערכה והפיתוח

ד"ר חנה עזר,
ראש רשות המחקר,
ההערכה והפיתוח

ד"ר עידית טבק,
ראש החוג לחינוך
ולהוראה וראש בית
הספר לחינוך

ד"ר אריאל חורין,
המשנה לראש המכללה
לעניינים אקדמיים

פרופ' עירית קופפרברג,
יו"ר הוועדה לעידוד
מחקרים, מרכזת מרכז
שח"ק וחוקרת ברשות
המחקר, ההערכה
והפיתוח

יום סגל חוקר – חוקרים במכללה 10
יום ראשון, 24 בינואר, 2010, חדר 424

תכנית יום העיון

מנחה: ד"ר חנה עזר
ראש רשות המחקר, ההערכה והפיתוח

12.30-11.30 התכנסות וארוחה קלה

13.15-12.30 דברי פתיחה והרצאה:

פרופ' לאה קסן, נשיאת מכללת לוינסקי לחינוך
מחקר ומעורבות חברתית – המקרה של מחקר פעולה משתף
בקרב יוצאי אתיופיה

13.30-13.15 שלומית כנרי

מבט מוזיקלי: החוויה המוזיקלית של מהגרי עבודה
אפריקאיים בישראל

15.15-13.45 מושבים מקבילים:

מושב א: "האופק החדש" של ההוראה, הלמידה וההערכה

יו"ר – ד"ר עידית טבק

ענת כהן-צורני

גלגולה של תכנית לימודים – הערכת הפעלתה של תכנית הלימודים החדשה
במקרא (תשס"ג) בהקשר של החינוך היהודי בזרם הממלכתי

חווה גונן, ד"ר יצחק גילת וד"ר רחל שגיא

הערכת תכנית "אופק חדש" מנקודת המבט של מורות מתמחות

ד"ר חיה בן-איון

עמדות תלמידי בית הספר היסודי בכיתות ד-ו' כלפי מקצוע התנ"ך

ד"ר רבקה הלל-לביאן

"אני ואתה נשנה את העולם" - מניעי פרחי הוראה לבחירתם בחינוך המיוחד

מושב ב: חשיבה והעשרה מוזיקלית בקרב ילודים וילדים

יו"ר – פרופ' אמנון וולמן

ד"ר מיכל חפר

תגובות ילודים למוזיקה – היבטים פסיכו-פיזיולוגיים ופסיכו-מוטוריים

ד"ר רבקה אלקושי

כיצד מאזינים ילדים ליצירה מוזיקלית לילדים? מחקר הבוחן תגובות מילוליות וגרפיות של ילדים ליצירה קלסית לפסנתר לילדים

דפנה כהן

מוזיקה ותנועה: דימויים תנועתיים ותגובות תנועתיות של ילדים לפרמטרים מוזיקליים בעת האזנה

אמירה ארליך

תהליכי התבוננות אצל תלמידי תיכון מוזיקלי המתכננים ומפעילים תכנית העשרה מוזיקלית לילדים

מושב ג: מצוקות והתמודדות בחינוך ובהכשרה ומה שביניהן

יו"ר – ד"ר אילנה אלקד-להמן

ד"ר שרית סגל וד"ר חנה עזר

לחץ בהכשרה להוראה והשלכותיו על המתכשר להוראה

ד"ר תמי ראובני

אלימות בקרב תלמידים בבית הספר היסודי – שכיחות, השפעה ודרכי ההתמודדות של קורבנות האלימות

ד"ר איתי הס

מנהלים בשילוב: הקשר שבין עמדות מנהלים כלפי שילוב תלמידים עם צרכים ייחודיים לבין עמדות המורים ותפיסתם את האקלים הבית-ספרי

ד"ר שרה רוזנאו וד"ר יצחק גילת

"החיים מתפרקים לי בין האצבעות" – מצוקות בני נוער באספקלריה של דואר אלקטרוני

מושב ד: כיוון מקוון בלמידה ובשיח

יו"ר - ד"ר אריאל חורין

אלונה פורקוש-ברוך

שילוב התקשוב בהוראת מתמטיקה ומדעים בישראל: תובנות ממחקר
SITES2006

ד"ר קרול גולדפוס ויהודית זיסקינד-שמילוביץ

חקר תהליך הלמידה של תלמיד מתקשה באנגלית באמצעות תכנית התערבות
בסביבת לימודים ממוחשבת

אסתר אשר

בניית ה"אני הקולקטיבי" המקוון של מורי האולפנים לעברית בעת משבר

ד"ר צביה לוטן ופרופ' עירית קופפרברג

התפתחות ידע מקצועי בהוראה בשיח בעיות מקוון בהקשרו הרגשי-חברתי

מושב ה: חברה, תרבות ודעת

יו"ר - ד"ר מרים מבורך

ד"ר גילה רוסו-צימט וטלי פייגלשטיין

בן הוא "סטטיק" ובת היא "ממתק ורוד" – המטפורה ככלי לחשיפת
סטריאוטיפים מגדריים בגיל הרך

ד"ר נורית מירב

בין אוריינות לוקאלית לאוריינות אוניברסאלית: הבניית תכנית לימודים
באוריינות – המקרה של בית-ספר יסודי לבנות, המשתייך לקהילת חב"ד

לאה בורובוי, מרינה רז-ממשינה

רב הנסתר על הגלוי: עמדות כלפי ישראל בתקופות שונות ובקבוצות שונות

אביבה אבידן

קווי דמיון ושוני במנהיגותם ובדרך ניהולם של שני מנהלי בית-המדרש למורות
ע"ש לוינסקי ביפו בין השנים 1912-1923

מושב ו: אמנות כהוראה והוראה כאמנות

יו"ר – פרופ' רחל פרנקל-מדן

ד"ר יוספה רחמן

לראות תמונות, לחוות חוויות: עיון פילולוגי אמנותי-חוייתי במקרא

ד"ר קלאודיה גלושנקוף

חשיבה מוזיקלית כפי שמתבטאת בכוריאוגרפיות פרי יצירתן של ילדות בגן ילדים

ד"ר רחל קואסטל

ציפורי האהבה של היצ'קוק

ד"ר גילה רוסו-צימט ויעל דן-אביבי

הקולאז' המטפורי ככלי מחקרי בשדה החינוך

15.15-15.25 הפסקת קפה

16.30-15.25 ד"ר גליה צבר, ראש המסלול ללימודי אפריקה, החוג

להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל

אביב

"אזרחית ישראלית, יהודייה ולבנה בקרב מהגרי עבודה אפריקאים,

זרים ונוצרים – קשיים ודילמות אתיות במחקר איכותני"

הרצאה ודיון עם הקהל

**”האופק החדש” של
ההוראה, הלמידה
וההערכה**

גלגולה של תכנית לימודים – הערכת הפעלתה של תכנית הלימודים החדשה במקרא (תשס"ג) בהקשר של החינוך היהודי בזרם הממלכתי

ענת כהן-צורני (M.Ed.), תכנית הוראה ולמידה

המקום שלימודי היהדות והמקרא תפסו בתכניות הלימודים בחינוך היהודי ממלכתי השתנה בהתאם לנסיבות הזמן ולתמורות חברתיות – תרבותיות מלפני קום המדינה ולאחריה. הניסיון המתמשך של מערכת החינוך לעצב דמות של "יהודי חדש", הובילה לחיפוש דרכים לחיזוק הקשר של התלמיד למורשתו התרבותית היסטורית (אקרמן, 1999). גם תכניות הלימודים במקרא שנכתבו לאחר הרפורמה בשנות ה-60 המשיכו להדגיש יעד זה לצד הירידה במעמדו של המקרא. תופעה זו נמשכת בחינוך הממלכתי עד היום ונותנת ביטוייה בצמצום חומר הלימוד ושעות ההוראה (אמית, 2002, 2007).

על רקע תחושת חוסר שביעות הרצון מתכניות הלימודים במקרא בכלל ומהישגי תכנית תשמ"ה בפרט, נכתבה תכנית לימודים חדשה במקרא (תשס"ג). תכנית הלימודים מופעלת במערכת החינוך מזה 6 שנים ועם הזמן נתעוררו בי תהיות באשר לאופן הפעלתה בזיקה לתנאי המציאות של המורה בפועל. יתר על כן, לאור העובדה שאין בספרות המקצועית מחקר שדה שבדק הפעלה של תכנית לימודים במקרא במגזר הממלכתי, חשבתי לבדוק מה קורה לכוונות ולרעיונות של המתכננים בדרך משלב תכנונה ועיצובה ועד לאינטראקציות לימודיות בכיתה.

המחקר הנוכחי הוא איכותני-פרשני בסוגו, המשלב מחקר עיוני-פרשני של תכנית הלימודים ומתבסס על שלושה מקרים (case studies) של 3 מורות המלמדות מקרא בחטיבת ביניים ממלכתית. הערכת ההפעלה של התכנית התבצעה על-פי רצף השלבים במודל גודלאד וחובריו (Goodlad et al., 1979): הרמה האידיאלית, הרמה הפורמאלית, הרמה הנתפסת, הרמה ההפעלתית והרמה ההתנסותית.

ממצאי המחקר אפשרו לעמוד על המאפיינים של כל רמה קוריקולארית ולזהות גורמים מעכבים שהביאו לשינויים ברמה קוריקולארית אחת לעומת זו שקדמה לה ובתוך כך, לזהות את הפערים שנוצרו בהפעלת תכנית הלימודים.

הנתונים מתארים מצב של הפעלת תכנית הלימודים המתווה דרך להוראת המקרא בחברה חילונית, פלורליסטית ומשתנה. עם זאת, נראה שחוסר שביעות הרצון מיישומה מעוגן בשני מוקדים מרכזיים: האחד, בתכנית האידיאלית העמוסה במטרות ותפיסות. השני, מעוגן בפער שבין תפיסת המורות את תכנית הלימודים לבין יכולתן ליישם את התכנית בפועל. השינויים שזוהו תוך כדי הפעלת התכנית עוגנו במרכיבי יסוד דומיננטיים: זהות המורה, תפיסת התפקיד והידע הפרקטי פדגוגי, צורכי התלמיד וההקשר החברתי, שקבעו את איכות ההפעלה ואת אופן הסיגול ההדדי של תכנית הלימודים. בתוך כך, נתגלו שלושה דפוסי הפעלה של תכנית לימודים אחת.

המחקר מאפשר הצצה לעולמן של שלוש מורות למקרא במגזר הממלכתי בעלות זהות יהודית והשקפת עולם שונה המנסות להורות מקרא בחברה רב תרבותית, ומאיר את חשיבות מקומו של המורה בתכנון, פיתוח והערכה של תכניות לימודים. כמו כן, המחקר מעורר חשיבה אודות תפקידה של תכנית הלימודים במקרא בעיצוב הזהות היהודית של התלמיד בעידן פוסט מודרני. תוצאות המחקר מתארות מצב של הפעלה בהקשר ספציפי של הוראה בחטיבת ביניים והן מצביעות על חשיבות מחקר נוסף לצורך הבהרת סוגיות שעלו תוך כדי המחקר.

רשימת מקורות:

אמית, י' (2002). הוראת המקרא בחינוך הכללי - עיון בתכניות הלימודים. בתוך ע' הופמן וי' שנל (עורכים), *ערכים ומטרות בתכניות הלימודים בישראל* (עמ' 239-264). אבן יהודה: רכס.

אמית, י' (2007). המקרא בחינוך הישראלי הכללי. בתוך י' יובל, י' צבן וד' שחם (עורכים), *זמן יהודי חדש תרבות יהודית בעידן חילוני - מבט אנציקלופדי*, כרך 4 (עמ' 290-298). ירושלים: כתר.

אקרמן, ו' (1999). לעשות יהודים. בתוך א' פלד (עורך), *יובל למערכת החינוך בישראל*, כרך א' (עמ' 240-247). ירושלים: משרד החינוך התרבות והספורט.

משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ופיתוח תכניות לימודים והפיקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי. *תכנית לימודים במקרא (התשס"ג)*, למערכת החינוך הממלכתית מגן הילדים עד כיתה י"ב.

Goodlad, J. I., Klein, M.F. & Tye, K.A. (1979). The domains of curriculum and their study. In J.I. Goodlad et al., *Curriculum inquiry: The study of curriculum practice* (pp. 43-77). New York: McGraw Hill.

הערכת תכנית "אופק חדש" מנקודת המבט של מורות מתמחות

חוה גונן, ד"ר יצחק גילת וד"ר רחל שגי

"אופק חדש" הוא רפורמה חדשה במערכת החינוך שמיועדת לשפר את איכות הקשר בין המורה לתלמידים, להעלות את ההישגים ולקדם את מעמד המורה. המחקר הנוכחי בחן תפיסות של מורות מתחילות כלפי רכיבי התכנית והשלכותיה על עבודת ההוראה.

הנתונים נאספו מ-110 מורות חדשות שהשתתפו בסדנאות הסטאז' במכללת לוינסקי לחינוך בשנת תשס"ט, 46 מהן לימדו במסגרת אופק חדש ו-64 לא לימדו במסגרת התכנית. המשיבות ענו על שאלון מובנה שכלל גם שאלה פתוחה בנוגע ליתרונות ולמגבלות של התכנית.

הממצאים הצביעו על רמה גבוהה למדי של שביעות רצון כללית מההשתתפות ב"אופק חדש". התכנית נתפסה כבעלת תרומה משמעותית בשלושה היבטים - שכר, מעמד המורה והישגי התלמידים - כבר בתום השנה הראשונה לעבודה במסגרת התכנית, אם כי הערכת התרומה של השכר נתפסה כגבוהה יותר מאשר ההיבטים האחרים. עוד נמצא, שהשיפור במעמד המורה קשור לשביעות הרצון הכללית מן העבודה אך לא לכוונה להתמיד בעבודת ההוראה ואילו הערכת התרומה של התכנית להעצמת התלמידים קשורה לכוונה להתמיד בעבודת ההוראה. החיסרון השכיח של התכנית הוא ניצול חלקי של שעות השהייה בבית הספר אשר עלול ליצור עומס יתר בשל הצורך להשלים ביצוע משימות בבית. ההשוואה בין שתי הקבוצות העלתה שהמתמחות שלימדו במסגרת "אופק חדש" הביעו שביעות רצון כללית גבוהה יותר מהעבודה, דיווחו על פחות קשיים הקשורים במעמדן כמורות חדשות והביעו מחויבות גבוהה יותר להתמיד בעבודת ההוראה.

מן הממצאים עולות שתי המלצות: א. הגשת עזרה למורות בנוגע לניצול יעיל יותר של שעות השהייה בבית הספר. ב. בדיקת צרכים של המורות לגבי העבודה הפרטנית והתאמת ההכשרה במכללה בנושא זה על פי הצרכים שיאותרו.

עמדות תלמידי בית הספר היסודי בכיתות ד'-ו' כלפי מקצוע התנ"ך

ד"ר חיה בן-איון

מעמדו של התנ"ך, כמקצוע חשוב ומקובל על לומדיו, מצוי בתהליך מהיר של פיחות. רושם זה מתבטא בשיח הציבורי והתקשורתי והוא מועצם לאורם של מחקרים.

המחקר הנוכחי יועד לבחינת עמדות תלמידי ביה"ס היסודי, בכיתות ד-ו, כלפי המקצוע.

קבוצת גיל זו נבחרה מתוך ההערכה, שדחיית המקצוע מתחילה בגילאי בית הספר היסודי.

שאלות המחקר התמקדו בשלושה היבטים:

1. בעמדות התלמידים בכיתות ד-ו כלפי לימוד מקצוע התנ"ך.
2. בנימוקים בהם משתמשים התלמידים להסביר את עמדותיהם כלפי מקצוע התנ"ך.
3. בשאלה, אם עמדות התלמידים כלפי מקצוע התנ"ך תלויות בשכבת הגיל (ד-ו).

שיטת המחקר שנקטה הייתה כמותית, והנתונים נאספו באמצעות שאלון מובנה שפותח במחקר מקדים. בנוסף, נכללה בשאלון שאלה פתוחה שבאמצעותה התלמידים הביעו עמדות ומחשבות, שלא ניתן היה להביעם בשאלות הסגורות.

במחקר נטלו חלק 453 תלמידים משכבת הכיתות ד, ה, ו מששה בתי ספר שונים, מהחינוך הממלכתי, במגזר העירוני. בחירת בתי הספר הייתה אקראית.

ממצאי השאלון מעידים כי לרוב התלמידים, בשכבות הגיל שנבחנו, יחס חיובי למקצוע התנ"ך. עם זאת ניכרים סדקים ראשוניים שבכוחם לנבא את המהפך ביחס למקצוע ואת הכירסום במעמדו במהלך הלימודים בחטיבת הביניים.¹

המסקנה שעולה מן המחקר היא, שראוי לעצור את הסחף כבר בבית הספר היסודי, להתמקד בנקודות החולשה והחוזק ולטפל בהן.

1. מ' פדואה, סקר הישגים ועמדות, משרד החינוך והתרבות, האגף לתכניות לימודים, ירושלים תשמ"ו; א' שקדי, "מקומו של התנ"ך בבית הספר הכללי", די' יעקובי (עורך), בינוי האומה, מאגנס, ירושלים תש"ס, 109.

”אני ואתה נשנה את העולם” – מניעי פרחי הוראה לבחירתם בחינוך המיוחד

ד”ר רבקה הלל-לביאן

במכללות להוראה אנו עדים במשך השנים לתופעה שיש מקום לחקור את מקורותיה ומשמעויותיה. התופעה היא ריבוי פונים להוראה בחינוך מיוחד בהשוואה למסלולי בתיה”ס האחרים, ובהתחשב בכמות האוכלוסייה בעלת הצרכים המיוחדים במערכת החינוך. מחקר זה הוא המשך למחקר קודם (הלל לביאן 2003) בו נמצא, כי שונות אישית או משפחתית הייתה אחד המניעים המרכזיים בפנייה ללימודי חינוך מיוחד. נתון זה לא היה כלול בשאלת המחקר אך עלה בבירור מן הממצאים. מחקרים רבים בחינוך דנו במוטיבציה של פנייה להוראה בחינוך רגיל, אולם בחינוך המיוחד כמעט ולא נחקר נושא זה. מטרת מחקר זה לבחון, באמצעות סיפורי חיים, מה הניע פרחי הוראה (20 משתתפים) לבחור בחינוך המיוחד. כלי המחקר הוא אוטוביוגרפיה. ניתוח החומר בוצע בגישת ההשוואה המתמדת.

מהנרטיבים מצטיירת תמונה של סטודנטיות חדורות מוטיבציה שמרביתן הגיעו ממקום מאוד אישי לחינוך המיוחד- שונות אישית או משפחתית. חלקן לקויות למידה, חלקן אחיות לילדים עם צרכים מיוחדים, דבר שהביא אותן להתנסות בשלבים מוקדמים של חייהן בטיפול בו חוו הצלחה. המורות באות להוראה לעיתים מתוך כוונה לשנות את המערכת, ולעיתים מתוך רצון לחוויה מתקנת לעצמן לאחר תחושה של כשלון במערכת הרגילה. חלק מהמשתתפות ציינו השפעה של מורים מיוחדים שהשפיעו עליהן כמודלים להזדהות.

כל המשתתפות העידו על עצמן כבעלות תכונות ויכולות אישיות הקיימות בהן שדרבנו אותן להגיע למקצוע זה. תכונות כגון: יצירתיות וגמישות, מחויבות, סבלנות, רגישות ואמפטיה. מרבית המשתתפות תופסות את החינוך המיוחד כמשמעותי יותר מהחינוך הרגיל, כאשר חלקן רואות בלימודי ההוראה שלב בדרך ללימודי תרפיה למיניהם.

לסיכום, נמצא שוני בין מניעי סטודנטים להורות בחינוך המיוחד, לבין מניעי סטודנטים לחינוך הרגיל המדווחים בספרות. נראה כי חווית התיקון, שחווים סטודנטים לחינוך מיוחד, חזקה ומשמעותית יותר מגורמים פוליטיים, תדמיתיים או אחרים המשפיעים היום על מיעוט פונים לחינוך הרגיל.

**חשיבה והעשרה
מוזיקלית בקרב יילודים
וילדים**

תגובות יילודים למוזיקה – היבטים פסיכו-פיזיולוגיים ופסיכו-מוטוריים

ד"ר מיכל חפר

המחקר העוסק בתפיסה מוזיקלית הפך בשנים האחרונות לאבן דרך גם בעולם המחקר של החינוך המוזיקלי. פסיכולוגים, נוירולוגים, מוזיקולוגים, פסיכיאטרים, מטפלים במוזיקה ומורים למוזיקה מבינים כיום את החשיבות שבמחקר התפיסה המוזיקלית בשלבים הראשונים לחיים. מחקר זה מתמקד בתגובות מוזיקליות של יילודים זמן קצר לאחר לידתם וחוקר את תגובותיהם למוזיקה במטרה להבין את תהליכי תפיסתם המוזיקלית ובעיקר את יכולתם לארגן צלילים למוזיקה. מחקרים רבים מראים כי יילודים מגיבים למוזיקה (סטנדלי, 2002). תגובות אלה באות לידי ביטוי באופן פיזיולוגי (שנפילד, טריהאב וטקאיוקי, 2003) וגם באופן גלוי ונראה לעין (טריהאב, בול ותורפ, 1984). מחקרים קודמים אף מניחים כי תינוקות מארגנים במוחם צלילים אקוסטיים למוזיקה ולא רק מגיבים לגירוי אקוסטי כלשהוא יחד עם זאת, אף אחד מהמחקרים לא חקר היבט זה עם יילודים בתקופה הראשונה לחייהם.

מחקר זה בודק האם ישנו הבדל בתגובות התינוקות לצלילים מאורגנים לדוגמא: קטע מתוך יצירה מאת מוצארט, לבין צלילים לא מאורגנים אשר הופקו באופן רנדומלי בעזרת תוכנת מחשב. בהצגת מחקר זה אתמקד בניתוח איכותני של הבעות הפנים ותנועות הידיים אשר נתמך ע"י ניתוח כמותי של גלי המוח (א.א.ג.). תוצאות המחקר מראות כי התינוקות הגיבו באופן שונה בזמן השמעת המוזיקה מאת "מוצארט" לעומת קטע המוזיקה הרנדומאלי. בניתוח תנועות הידיים נצפו תנועות סיבוביות טבעיות אשר התאימו במשכן לאורך המשפט המוזיקלי. לפיכך, תוצאות אלה תומכות בהנחה כי פעילות מוזיקלית קוגניטיבית קיימת כבר ביום הלידה. סנדרה טריהאב (2003) מציינת כי "מיומנות מוזיקלית קוגניטיבית של פעוטות בשלב הקדם-מילולי דומה באופן מפתיע למיומנויות מוזיקליות של מאזינים אשר נחשפו למוזיקה במשך שנים רבות". מחקר זה מצביע על כך, שאפשר להחיל קביעה זו גם על יילודים בשלב הראשוני לחייהם.

Shenfield, T., Trehub, S. E., Takayuki, N. (2003). Maternal singing modulates infants' arousal. *Psychology of Music* 31 (4), 365-375.

Standley, J. (2002). A meta-analysis of the efficacy of music therapy for premature infants. *Journal of Pediatric Nursing*, 17(2), 107-113.

Trehub, S. E., (2003). The developmental origins of musicality. *Nature Neuroscience*, 6 (7), 669-673.

Trehub, S., Bull, D., Thorpe, L. A. (1984). Infants' perception of melodies: the role of melodic contour. *Child Development*, 55, 821-830.

כיצד מאזינים ילדים ליצירה מוזיקלית לילדים? מחקר הבוחן תגובות מילוליות וגרפיות של ילדים ליצירה קלסית לפסנתר לילדים

ד"ר רבקה אלקושי

המחקר הנוכחי² בודק את עולם המטפורות והדימויים של ילדי גן ותלמידי בית ספר, כפי שהוא מתבטא בהפקותיהם המילוליות והגרפיות בשיעורי מוזיקה, בעקבות האזנה ליצירה קלאסית לילדים. המחקר מתמקד בהשפעת הגיל על החיוויים המילוליים והגרפיים הספונטניים של הילדים בעקבות האזנה ליצירה: "שיר ערש לפיל" (Berceus des éléphant) מתוך הסוויטה הידועה לפסנתר סולו "פינת הילדים" מאת המלחין הצרפתי קלוד דביסי (Claude Debussy). היצירה הולחנה והוקדשה לבתו בת השלוש של המלחין, ואורכה 3:53 דקות.

במחקר השתתפו 207 ילדי גן ותלמידי כיתות א', ב' ו- ג' מחמש ערים בישראל: נס ציונה, תל-אביב, חולון, בית שמש והרצליה. הילדים האזינו ליצירה מספר פעמים והביעו את רשמיהם באופן מילולי וגראפי. שלוש קטגוריות תפיסה עיקריות עלו מן הנתונים: (1) תגובות אסוציאטיביות (Associative responses) שביטאו רעיונות מטפוריים, דימויים, תחושות ותכנים סיפוריים. תגובות מסוג זה מרמזות על תפיסה מוזיקלית-תוכניתית וסימבולית; (2) תגובות פורמאליות (Formal responses) הכוללות התייחסות לאירועי צליל, לעיתים תוך שימוש במינוח מוזיקלי מוסכם, כגון טמפו, ריתמוס, כיוון מלודי, עוצמה, גוון, ומושגי ארטיקולציה; (3) תגובות משולבות (Combined responses) הכוללות ייצוגים אסוציאטיביים ופורמאליים בכפיפה אחת.

תוצאות המחקר מראות רוב משמעותי להפקות אסוציאטיביות בכול רמות הגיל. אף-על-פי-כן תגובות אסוציאטיביות הולכות ופוחות בהדרגה עם ההתקדמות בגיל. תגובות פורמאליות ותגובות משולבות נמצאו ספוראדיות ובלתי עקביות בכול רמות הגיל. המחקר מראה שקיים ידע מוזיקלי פורמאלי מסוים בקרב ילדים צעירים בגילים שונים אך לא נמצאה מגמה ברורה בתגובות הפורמאליות והמשולבות הקשורה בהשפעת הגיל. חקירת תגובותיהם של ילדים ליצירה מוזיקלית קלאסית שהולחנה עבור ילדים שופכת אור על תפיסותיהם המוזיקליות ויכולות ההסמלה הספונטאניים שלהם. לכך יש השלכות מעשיות הן לתחום החינוך המוזיקלי והן לתחום הקומפוזיציה: למורים ומורי מורים למוזיקה המלמדים יצירות קלאסיות לילדים ולמלחינים המחברים מוזיקה לילדים.

2. המחקר התבצע בתמיכת הוועדה לעידוד מחקרים במכללת לוינסקי לחינוך, תל-אביב.

מוזיקה ותנועה: דימויים תנועתיים ותגובות תנועתיות של ילדים לפרמטרים מוזיקליים בעת האזנה³

דפנה כהן, בית הספר לחינוך מוזיקלי

מוזיקה מעוררת מספר רב של אסוציאציות בין-חושיות המושתתות על היכולת לאתר דמיון בין מידע המגיע דרך חושים שונים. יכולת זו, לפחות בחלקה, מתפתחת בילדות המוקדמת ומהווה בסיס לתהליכים קוגניטיביים חשובים. קיימת הסכמה רחבה על העובדה שהאזנה למוסיקה מעוררת דימויים ויזואליים וקינסטטיים. תופעה זו עולה ממחקרים רבים, תיאורטיים ואמפיריים.

המחקר הנוכחי בודק את הקשר בין מוזיקה לתנועה, דרך תגובותיהם התנועתיות של ילדים לפרמטרים מוזיקליים; בנוסף מחקר זה בוחן את הקורלציה בין תגובות מילוליות ללא מילוליות למוזיקה, על ידי השוואה בין האסוציאציות התנועתיות של הנבדקים לבין התנועות שהם מבצעים בפועל בעת האזנה.

106 ילדים משתי קבוצות גיל (46 בני 5 – 60 בני 8) השתתפו בניסוי, בו הושמעו קטעים מוזיקליים בהם אחד הפרמטרים המוזיקליים: גובה צליל, טמפו ודינאמיקה משתנה באופן בולט (עליה וירידה, האצה והאטה, הגברה והחלשות). הילדים התבקשו לתאר את המוזיקה "בתנועות מתאימות". תנועותיהם צולמו במצלמת וידאו ונותחו מאוחר יותר על ידי 3 שופטים על פי קטגוריות הלקוחות משיטת לבן לניתוח תנועה (Laban Movement Analysis).

3. המחקר זכה בפרס ראשון בתחרות בינלאומית: ESCOM 2009 Young Research Award. התחרות נערכה במסגרת הכנס של ה- European Society for the Cognitive Sciences of Music שהתקיים השנה בעיר יובסקילה שבפינלנד בחודש אוגוסט האחרון. 78 חוקרים מאוניברסיטאות ברחבי העולם (דוקטורנטים או שסיימו את לימודי הדוקטורט בשנה האחרונה) השתתפו בתחרות. חוקרים מהשורה הראשונה בתחום הקוגניציה המוזיקלית וביניהם פרופ' גיון סלובודה, היו בין חבר השופטים. הפרס הוא פרסום עתידי של המאמר בכתב העת החשוב: *Musicae Scientiae*. המחקר הוא חלק מעבודת התיזה שלי במסגרת לימודי הדוקטורט באוניברסיטת תל-אביב בהנחייתו של פרופ' זהר איתן. קישור למאמר: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/20138?top=123456789/20859>

בניסוי נוסף, הם התבקשו למלא שאלון בזמן ההאזנה, ולבחור את המילים המתאימות לתיאור הקטע הנשמע.

הממצאים מגלים שפרמטרים מוזיקליים שונים מעוררים תגובות תנועתיות במימדים שונים. גם כיוון השינוי בפרמטר המוזיקלי מתקשר עם כיוון השינוי במימד התנועתי. לגבי השפעת הגיל, אמנם אין הבדל בין שתי קבוצות הגיל בבחירת המימד התנועתי, ניכרת השפעה בבחירת הכיוון בכל מימד תנועתי, מה שמרמז על תהליך דו-שלבי שבו קשרים כללים בין מימדים מוזיקליים לבין מימדים תנועתיים מתפתחים מוקדם, אך קשרים בין כיוון השינוי בפרמטר המוזיקלי לבין כיוון התנועה מתפתחים מאוחר יותר.

למחקר זה השלכות על תיאוריות על המשמעות המוזיקלית, על ידי תמיכה בגישה המכירה בפוטנציאל הגלום באלמנטים הפיזיים-תנועתיים של המוסיקה להבנת משמעותה. ובעיקר לתחום **החינוך המוזיקלי**, שכן תגובותיו התנועתיות של הילד בעת האזנה למוזיקה, הן אמצעי יעיל לחקירת תהליכי הארגון והתפיסה המוזיקליים מהיבט התפתחותי. המדיום הלא-ורבאלי מאפשר עקיפה של הבעיות הקשורות במגבלות השפה המתעוררות במחקרים המבוססים על דיווחים ורבאליים בלבד.

תהליכי התבונות אצל תלמידי תיכון מוזיקלי המתכננים ומפעילים תכנית העשרה מוזיקלית לילדים

אמירה ארליך⁴

המחקר עוקב אחר תהליכים המלווים את התפתחותה הראשונית של תכנית העשרה חדשנית בתחום החינוך המוזיקלי. מורה למוזיקה בתיכון הניסויי המוזיקלי ישיבת כינור דוד' בנתה יחד עם קבוצה של עשרה תלמידי כיתה י"ב תכנית העשרה מוזיקלית בשיטה של תלמידים מלמדים תלמידים. התלמידים תכננו והעבירו פעילויות מוזיקליות בבתי ספר יסודיים של הקהילה הסובבת בתוך המגזר הדתי-לאומי. המורה החוקרת עקבה אחר תהליכי התבונות (ע"פ מ' כספי, 1985) – תהליכי צמיחה ושינוי – שעברו על התלמידים-מנחים במהלך שלבי התכנון, הביצוע והערכת התכנית. התכנית המוצגת במחקר מבוססת על גישה של למידה התנסותית ברוח הגישה הקונסטרוקציוניסטית בחינוך, כאשר המורה היא יוזמת ההזדמנות והתלמידים הם הבונים את ההתרחשות הלימודית בעבודה אישית וקבוצתית היוצאת אל מחוץ לכותלי הכיתה. המחקר מתבונן מעבר לתוצר הממשי המתממש בפעילויות עצמן, ומתמקד בתהליכים האישיים, החברתיים והרגשיים שעברו על משתתפי התכנית במהלך שנת הפעילות הראשונה.

מהנתונים עולה כי אכן התרחשה למידה גם במישור המקצועי-מוזיקלי וגם בזה האישיותי-פנימי. קבוצת הנחקרים שהשתתפו בפרויקט עברה תהליך של גיבוש והפכה ל"קהילת שיח" (אפשטיין-ינאי, 2006) סגורה וייחודית. העשייה המשותפת, ההתמודדות עם קשיים והעיסוק המשותף ברפלקסיה אישית וקבוצתית יצרו סביבה לימודית אינטימית שהיוותה קרקע פורייה לצמיחה אישית. הפעילות בתכנית הכריחה את התלמידים-מנחים להוציא מעצמם יותר ממה שהיו רגילים, והעמידה אותם אל מול המציאות שמחוץ לכיתה. עמידה זו עוררה בהם חשיבה על נושאים מהותיים כמו מקומה של המוזיקה בחייהם בהווה ובעתיד, נזילותו של הזמן, חשיבות הניתנה ועוד.

רשימת מקורות:

- אפשטיין-ינאי, מילי (2006). הכשרת מורים – האמנם משימה אפשרית? אנליזה ארגונית 10, עמודים 70-80.
- כספי מ"ד (1985). מה"י - גישות המעבר להתחנכות יוצרנית. ירושלים: אקדמון.
- כספי, מ' (1985). גישות מעבר להתחנכות יוצרת. ירושלים: האוניברסיטה העברית בירושלים.

4. המחקר נערך בהנחיית ד"ר עפרה ענבר במסגרת התכנית "חינוך מוזיקלי" בלימודי התואר השני במכללת לוינסקי.

**מצוקות והתמודדות
בחינוך ובהכשרה
ומה שביניהן**

לחץ בהכשרה להוראה והשלכותיו על המתכשר להוראה

ד"ר שרית סגל וד"ר חנה עזר

תקופת ההכשרה להוראה מהווה צומת מצבי-לחץ הנובעים ממקורות הקשורים בלימודים ובחיי היומיום של הסטודנטים. המחקר הנוכחי בחן את מוקדי הלחץ במהלך ארבע שנות ההכשרה, דפוסי ההתמודדות עם מצבים אלה והשפעת הלחץ על תחושת הרווחה המקצועית כפי שמשתקפת במוטיבציה להוראה ובתחושת המסוגלות העצמית אצל סטודנטים בישראל ובפינלנד.

במחקר השתתפו 668 סטודנטים ממכללות להוראה, 526 מתוכם מישראל ו-142 מפינלנד.

נמצא שבאופן כללי עוצמת הלחץ הכללי בקרב המשתתפים מישראל גבוהה משל המשתתפים מפינלנד מיפוי מצבי הלחץ העלה ארבע קטגוריות שמסודרות הירארכית: לחצים חיצוניים < פחד קהל < תחושת בדידות < לחצים אקדמיים. עוד נמצא כי הלחצים משפיעים באופן דיפרנציאלי על שני ההיבטים של הרווחה בהכשרה להוראה: המוטיבציה לעסוק בהוראה מושפעת מהלחצים האקדמיים והמסוגלות העצמית מושפעת מלחץ בעל אופי ממוקד יותר של פחד קהל. אין הבדלים בין הקבוצות בתפיסת רמת האושר והרווחה המקצועית והן ברמה בינונית- גבוהה. אך משתתפי המחקר מישראל תופסים את המסוגלות העצמית שלהם בהוראה ברמה גבוהה יותר מהמשתתפים מפינלנד והמוטיבציה שלהם להוראה נמוכה יותר.

אשר לדפוסי התמודדות, נמצא כי הנכונות לפנות לעזרה בלתי-פורמאלית קשורה למוטיבציה גבוהה להוראה ולתחושה של מסוגלות עצמית, כאשר באופן כללי המשתתפים מפינלנד פונים לעזרה יותר מהמשתתפים מישראל לכל מקורות העזרה.

העבודה מפרטת המלצות שנגזרות מן הממצאים.

אלימות בקרב תלמידים בבית הספר היסודי – שכיחות, השפעה ודרכי ההתמודדות של קורבנות האלימות

ד"ר תמי ראובני

המחקר בוחן את תפיסותיהם של תלמידים ומורים את האלימות בקרב התלמידים בבית הספר היסודי ומתמקד בהשפעת התופעה על התלמידים והמורים, דרכי ההתמודדות ויעילות העזרה. בספרות המקצועית משתמשים במושגים אלימות, תוקפנות, הצקה והטרדה כאשר המשותף ביניהם קיים במספר מאפיינים כגון: שימוש בכוח פיזי, א/ומילולי או/ומנטאלי, הפרת נורמות וכללים חברתיים ופגיעה בזולת. בנבנישתי ואחרים (2006) הגדירו את האלימות הבית ספרית "כל התנהגות מכוונת שמטרתה לפגוע - רגשית או פיזית - באנשי בית הספר, ברכושם, או בציוד בית-הספר" (ע' 5).

מטרות המחקר בודקות תפיסות של תלמידים וחברי צוות בהקשר ל:
א. שכיחות דפוסי האלימות בבית הספר ב. השפעת האלימות ג. בחינת דרכי ההתמודדות ד. בחינת יעילות העזרה הניתנת לתלמידים.

במחקר השתתפו 891 תלמידים מ-12 בתי ספר ממלכתיים הלומדים בכתות ד-ו ו-66 חברי צוות חינוכי מאותם בתי ספר. שני שאלונים פותחו במיוחד לצורך המחקר ובאיסוף הנתונים נעשה שילוב של כלים כמותיים ואיכותניים.

הממצאים מראים ש-63% מהתלמידים אינם מרגישים בטוחים בבית הספר במידה רבה ובמידה רבה מאד וכי 57% מהתלמידים מדווחים על אלימות ברמה גבוהה וגבוהה מאד בבית ספרם. נמצא שלאלימות השפעה ארוכת טווח על התלמידים, אלימות ישירה או עקיפה פוגעת בתחושת המוגנות ובמצבם הרגשי והקוגניטיבי של התלמידים. דפוס ההתמודדות השכיח של התלמידים עם האלימות הוא 'תגובה לא אלימה', לאחר מכן 'הימנעות מתגובה' ולבסוף 'תגובה אלימה'. לתלמידים חסרות דרכי התמודדות בעיקר עם אלימות מינית ורגשית. רוב התלמידים נוטים לפנות למבוגר מאשר להתמודד עם האלימות בכוחות עצמם. קיים פער בין תפיסות התלמידים והצוות את האלימות בבית הספר ואת יעילות העזרה המוגשת לתלמידים.

לאור הממצאים מומלץ שבתי הספר יקבלו הדרכה מגורם מקצועי בהתאמת התכנית למאפייני ביה"ס וצרכיו, תוך כדי הרחבת האוטונומיה של הגורמים החינוכיים בבתי הספר בטיפול בתלמידים התוקפנים ובקורבנותיהם כאחד. מומלץ ליצור מסגרות תומכות לתלמידים אליהן יוכלו לפנות באופן דיסקרטי לשם דיווח, טיפול ומעקב, כמו גם פתיחת ערוצי עזרה נוספים להורים ולתלמידים. חשוב שהמכללות להכשרת מורים תכלולנה בתהליך ההכשרה למידה מעמיקה של הנושא, ובנוסף שהעבודה המעשית של הסטודנטים בבתי הספר תכלול התנסות בטיפול בילדים התוקפנים ובקורבנות האלימות.

רשימת מקורות:

בנבנישתי, ר', חורי-כסאברי, מ' ואסטור, ר' (2006). אלימות במערכת החינוך בישראל – תשס"ה: דוח ממצאים מסכם. ירושלים: האוניברסיטה העברית בירושלים, בית הספר לעבודה סוציאלית.

מנהלים בשילוב: הקשר שבין עמדות מנהלים כלפי שילוב תלמידים עם צרכים ייחודיים לבין עמדות המורים ותפיסתם את האקלים הבית-ספרי

ד"ר איתי הס

הקשר בין עמדות המנהל ודמותו החינוכית לבין תפיסת האקלים הבית ספרי ועמדות המורים ביחס לשילוב וכמו כן גם להצלחת השילוב - זוהה במחקרים בעולם ובארץ (אבישר, לייזר ורייטר, 2003). עם זאת, עדיין קיימת מחלוקת בין חוקרי החינוך לגבי אפיונו של דפוס הניהול שממכסם את הצלחת שילובם של תלמידים עם צרכים ייחודיים (Reiter, 2009).

מטרת המחקר המרכזית הייתה לברר האם קיים קשר בין עמדות המנהלים ביחס לשילוב וניהולו לבין עמדות המורים כלפי השילוב ותפיסתם את האקלים הבית ספרי.

המחקר נערך בקרב 38 מנהלים ו-195 מורים מ-38 בתי ספר שונים בישראל. בבתי הספר הללו משתלבים תלמידים עם צרכים ייחודיים. למנהלים ולמורים הועברו שאלוני עמדות כלפי השילוב ובנוסף הועברו למורים שאלונים לתפיסת האקלים הבית ספרי.

ממצאי המחקר העלו כי עמדות חיוביות של המנהלים כלפי השילוב וניהולו קשורות עם עמדות חיוביות של המורים כלפי השילוב. בנוסף נמצא כי דפוס מנהל הקשור לתפיסות מוריו את השילוב כחיובי עשוי להכיל מאפיינים אשר בולטים בהם בעת ובעונה אחת ניגודיות וגם השלמה. כך נמצא הדפוס של מנהל ריכוזי אשר באותה עת מוריו חווים אותו כמנהל אשר נותן אוטונומיה למורים, משתף פעולה ומשקיע עבודה בהתאמת תכניות לימודים.

רשימת מקורות:

אבישר, ג', רייטר, ש' ולייזר, י' (2001). סגנון הניהול כגורם מכונן ביישום שילוב תלמידים חריגים בחינוך המיוחד. *סוגיות בחינוך המיוחד ובשיקום*, 16, (2), 5-16.

Reiter, S. (2008). *Disability from a Humanistic Perspective: Towards a Better Quality of Life*. NY: Nova Science Publishers.

"החיים מתפרקים לי בין האצבעות" - מצוקות בני נוער באספקלריה של דואר אלקטרוני

ד"ר שרה רוזנאו וד"ר יצחק גילת

בני נוער רבים שנתונים במצוקות נפשיות נמנעים מפנייה למקורות עזרה מסורתיים בגלל בושח וחשש מחשיפה. הסביבה המקוונת מציעה אפשרויות למתן עזרה זמינה בתנאים של אנונימיות ומהווה מקור אטרקטיבי לפניות צעירים במגוון מצוקות נפשיות. העבודה הנוכחית התמקדה בתהליכים של עזרה נפשית המתרחשים בסביבה של דואר אלקטרוני, ובחנה שלוש שאלות:

- א. מהם מאפייני הפניות לעזרה של מתבגרים בערוץ הדואר האלקטרוני?
- ב. אילו דרכים נוקטים המתנדבים במטרה לסייע לפונים?
- ג. כיצד משפיעה סביבת התקשורת של דואר אלקטרוני על אופי האינטראקציה של חיפוש עזרה?

הנתונים כללו 65 פניות מצוקה שהתקבלו ממתבגרים בשרות המקוון של ער"ן בדואר האלקטרוני ונענו על-ידי מתנדבים. ניתוח הנתונים כלל שילוב בין גישה איכותנית, שהתבססה על ניתוח תוכן וניתוח שיח, וגישה כמותית, שבחנה שכיחויות של קטגוריות.

הממצאים הראו שבני נוער פונים בדואר האלקטרוני במגוון רחב של מצוקות, אך השכיחות ביותר היו משברים נפשיים ובעיות בין אישיות. עוצמת המצוקה של הפונים התבטאה במגוון אמצעים לשוניים, שחלקם אופייניים לשפה המקוונת. הפונים ציפו לעזרה תכליתית שמתבטאת בפתרון בעיה ממוקדת או לשינוי אישי שיוביל להיחלצות ממצב מתמשך של מצוקה. אשר למענה, נמצא כי המתנדבים השתמשו במגוון אסטרטגיות שניתן לחלקן לשלוש קטגוריות: מכוונות רגש, כגון אמפתיה, מכוונות חשיבה, כגון הרחבת פרספקטיבה, משלבות בין רגש וחשיבה, כגון העצמה ומכוונות התנהגות, כגון עצות מעשיות. הניתוח האיכותני והכמותי חשפו מספר דרכים בהן התכוונות התקשורתיות של דואר אלקטרוני מעצבות את האינטראקציה בין הפונה במצוקה לבין העונה והצביעו על היתרונות הייחודיים של הדואר האלקטרוני כערוץ עזרה במצבי מצוקה.

כיוון מקוון בלמידה ובשיח

שילוב התקשוב בהוראת מתמטיקה ומדעים בישראל: תובנות ממחקר SITES2006

החוקרים: פרופ' דוד מיודוסר, פרופ' רפי נחמיאס, אלונה פורקוש-ברוך

אלונה פורקוש-ברוך

החל מהעשור האחרון של המאה ה-20 החלו להתפרסם מסמכי מדיניות בתחום התקשוב בחינוך מטעם קבוצות מדינות או ארגונים לאומיים ובינלאומיים בחינוך וגופים ממלכתיים (OECD, 1999; UNESCO, 2003; World Bank, 1998). גם בישראל פורסמו מסמכים בתחום מדיניות שילוב התקשוב בחינוך (בן-צבי, 1997; חן, 1996; משרד החינוך, 1993).

המחקר המדווח מבוסס על נתוני השלב השלישי של מחקר SITES2006, שהתנהל בשנים 2005-2007 כסקר של בתי"ס ומורים (Law, Pelgrum & Plomp, 2008). מטרתו לזהות יישומים פדגוגיים משולבי תקשוב במתמטיקה ומדעים בכיתות ח' בחטיבות ביניים. הנתונים נאספו באמצעות שאלונים מקוונים שמולאו ע"י מנהלי בתי"ס, רכזי תקשוב ומורים למתמטיקה ולמדעים. הממצאים מעידים על-כך שמנהלים בישראל מאמינים בחשיבות שילוב התקשוב בהוראת מתמטיקה ומדעים. ממצאים בתחום התשתיות מצביעים על שיפור בהשוואה לחלקו הראשון של המחקר שנערך בשנים 1998-1999, אולם לא בהתאם ליעד יחס מחשב: תלמיד של 1:10 שהוצב על-ידי משרד החינוך. עוד נמצא כי מורים למתמטיקה ולמדעים משתמשים בתקשוב לעיתים רחוקות בשיעוריהם, בהשוואה לעמיתיהם בעולם, במיוחד בהוראת המתמטיקה. המורים אמנם מקבלים עידוד לפתח מיומנויות תקשוב, במיוחד בתחום שילוב האינטרנט בהוראה ופיתוח משימות לימודיות אותנטיות, אולם מיעוטם מקבל עידוד לטיפול מיומנויות של שיתופיות בלמידה באמצעות התקשוב. בהמשך, מתברר כי השימוש בתקשוב לרוב אינו מקדם פרדיגמות פדגוגיות חדשניות, אלא משמש להנצחת הוראה ומידה מסורתיים. בכך ישנה סתירה מסוימת בין העמדות ובין הפרקטיקה, כאשר התקשוב נתפס כמעצים יכולות הוראה וכמקדם הוראה ומידה אפקטיביים. המסקנות מצביעות על גורמים המעורבים בשילוב התקשו בהוראת המתמטיקה והמדעים, באופן המציג מציאות מורכבת, שבה קיים פער בין העמדות ובין שילוב התקשוב בפועל, המחייב תשומת לב מצד קובעי מדיניות בארץ בכיוון של עידוד יוזמות פדגוגיות חדשניות המשלבות תקשוב (Kozma, 2003).

רשימת מקורות:

בן צבי, נ' (יו"ר) (1997). דו"ח בנושא חינוך, מתוך: דו"ח ועדת המשנה בכנסת לתקשוב ומידע בנוגע להערכות מדינת ישראל לעידן המידע.

URL:<http://www1.knesset.gov.il/knesset/docs/infocom/visual/final106.htm>

חן, ד' (1996). תקשוב מערכת החינוך והשלכותיו על תכניות הלימודים: נייר עמדה. אוניברסיטת תל-אביב.

משרד החינוך, והתרבות והספורט (1993). מדיניות לפעולות בתחום המחשבים בחינוך. הוצאת משרד החינוך והתרבות.

Kozma, R.B. (Ed.) (2003). *Technology, Innovation and Educational Change: a Global Perspective*. Eugene: ISTE.

Law, N., Pelgrum, W.J. and Plomp, T. (2008). *Pedagogy and ICT Use in Schools around the World*. HK: CERC, Springer.

OECD (1999). *Classifying Educational Programmes: Manual for ISCED-97 Implementation in OECD Countries*. Paris: OCDE.

UNESCO (2003). *Building the Capacities of Curriculum Specialists for Educational Reform: Final Report*. Regional Seminar Held in Vientiane, Lao PDR. Bangkok: UNESCO Bangkok.

World Bank (1998). *Latin America and the Caribbean: Education and Technology at the Crossroads*. Washington, DC. [Retrieved from <http://pitt.edu/~jeregall/pdf/lac.pdf>].

חקר תהליך הלמידה של תלמיד מתקשה באנגלית באמצעות תכנית התערבות בסביבת לימודים ממוחשבת

ד"ר קרול גולדפוס ויהודית זיסקינד-שמילוביץ

מטרת המחקר הייתה לתאר ולנתח את תהליך הלמידה אותו עובר תלמיד מתקשה באנגלית בכיתה ה' באמצעות תכנית התערבות ממוחשבת.

על פי טורגסן (Torgesen, in Tunmer and Greaney, 2008) המחקר כיום בתחום תכניות ההתערבות בקריאה (RTI), מתייחס לגישות התערבות המתוכננות למנוע כשלון בקריאה או לחילופין לבצע הוראה מתקנת למתקשים בקריאה. תכניות המניעה מתמקדות בתלמידים בסיכון בעוד תכניות ההוראה המתקנת מכוונות כלפי תלמידים הנכשלים בהשגת התקדמות הולמת בתהליך הקריאה ביחס לבני גילם.

המחקר נערך כסוג של חקר מקרה משולב איכותני וכמותי. התיאור נבדק באופן איכותני, באמצעות מחברת קשר ויומן רפלקטיבי של המורה. התוצר, הידע בשפה, נבדק באופן כמותי, תוך שימוש בסטטיסטיקה תיאורית של תוצאות מבחן מקדים (pretest) ומסכם (posttest) זהה אשר בדק שלושה פרמטרים מדידים; רכישת אוצר מילים, מהירות תגובת התלמיד בתהליך הקוגניטיבי של קריאה תוך התאמת פרוש למילה והבנת נקרא לפני ואחרי תכנית ההתערבות.

ממצאי המחקר מצביעים על שינוי ברמה האפקטיבית וברמה הקוגניטיבית. ברמה האפקטיבית, חל שינוי בדימוי העצמי ובמוטיבציה ללמידה מתדמית של תלמיד נכשל לתדמית של תלמיד הרוצה ומסוגל ללמוד. ברמה הקוגניטיבית, חל שיפור של שישים וארבעה אחוז בהישגים בין תוצאת המבחן המקדים ותוצאת המבחן המסכם (pre/posttest).

מסקנת המחקר מצביעה על העובדה כי תכנית התערבות המטפלת טיפול נקודתי במוקדי הקושי, עשויה להוביל תלמיד מתקשה לגישור הפער בין הישגיו להישגים המצופים מבני גילו. ממשק רב חושי אותו מספקת תכנית התערבות ממוחשבת, עשוי להוביל להצלחה ברכישת אוצר המילים הנלמד כמו גם לשיפור ניכר בהבנת הנקרא. חשוב לבדוק יעילות תכניות התערבות ממוחשבות נוספות כמתן מענה לתלמידים מתקשים ברמות שונות ובגילאים שונים.

Reference:

Tunmer, W. E., & Greaney, K. T. (2008). Reading intervention research: An integrative framework. In A. Fawcett, F. Manis, G. Reid, & L. Siegel (Eds.), *Handbook of Dyslexia* (pp. 241-261). London: Sage Publications.

בניית ה"אני הקולקטיבי" המקוון של מורי האולפנים לעברית בעת משבר⁵

אסתר אשר, estiash@walla.co.il

חקר תהליכים אינטראקטיביים מקוונים נמצא היום בקדמת הבמה בתחומי הסוציולוגיה, האנתרופולוגיה והחינוך. המחקר הנוכחי בודק את המאפיינים של אינטראקציה מקוונת בפורום בזמן משבר ותפיסת התפקיד של הפורום מנקודת מבטם של המשתתפים. איסוף הנתונים למחקר הנוכחי, החל בשנת 2007 בעקבות החלטת משרד החינוך לפטר את מורי האולפנים והקמת פורום מקוון למורים, שאפשר להם לקיים תקשורת בעת משבר.

המסגרת התיאורטית של המחקר כוללת גישות פונקציונאליות לחקר השיח, ואת ה-יפסיכולוגיה הדיסקורסיבית' (Edwards & Potter, 2005), המדגישה את מושג ה-'מיצוב'. בחינת המיצוב של המשתתפים מאפשרת לחוקר לזהות ולאפיין את האני של המשתתפים בשיח. המודל לחקר המיצוב שנבחר הוא מודל ארבעת העולמות (Kupferberg, 2008). מודל זה מדגיש, שכאשר אנו מתקשרים עם האחר, אנו ממצבים את עצמנו באינטראקציה ביחס אליו בתקשורת ההווה, העבר ובהתנסויות עתידיות שטרם נחו. החוקר מפרש עולמות אלה תוך הבלטת הממדים הסמויים של האני וחיבור הניתוח ברמת המיקרו עם רמת המקרו. להלן שאלות המחקר שנוסחו: 1. כיצד ממצב הפרט את עצמו לנוכח האחרים ולנוכח ההקשר הישראלי בהודעות הפורום? 2. מהו התפקיד של הפורום הנחקר מנקודת מבטם של המשתתפים בו? הקורפוס הנחקר מכיל 15 שרשורי הודעות, שכוללים 120 הודעות, שלוקטו במשך כשבועיים וחצי החל מיומו הראשון של הפורום.

ניתוח הנתונים נערך בהתבסס על שיטת ניתוח שנבנתה לאור המודל שהוזכר לעיל. הממצאים מראים שהמשתתפים באינטראקציה המקוונת, בנו במשותף אני ייחודי שהיו לו מאפיינים אפקטיביים, קוגניטיביים, מטא-קוגניטיביים, חברתיים ומאפייני התמודדות. בהתייחס למטרת המחקר שהוצגה לעיל, תרומת

5. המחקר נערך בהנחיית פרופ' עירית קופרברג בתכנית 'חינוך לשוני בחברה רב-תרבותית' במסגרת לימודי התואר השני.

המחקר הנוכחי בזיהוי תיאור והסבר המאפיינים של האני הקבוצתי שנבנה בפורום מקוון. במיוחד חשוב להדגיש את החשיבות של האתר שאפשר למשתתפים להתמודד עם המצוקה שלהם במשותף.

רשימת מקורות:

Kupferberg, I. (2008). Self-construction in computer mediated discourse. In T. Hansson (Ed.), *Handbook of research on digital information technologies: Innovations, methods, and ethical issues* (pp. 402-415). Hershey, PA: Information.

Edwards, D., & Potter, J. (2005). Discursive psychology, mental states and descriptions. In H. te Molder & J. Potter (eds), *Talk and Cognition: Discourse, Mind and Social Interaction*. pp.241-259. Cambridge: Cambridge University Press.

התפתחות ידע מקצועי בהוראה בשיח בעיות מקוון בהקשרו הרגשי-חברתי

ד"ר צביה לוטן ופרופ' עירית קופפרברג

המחקר המוצע נעשה בהשראת מחקרים עכשוויים הבודקים בניית ידע מקצועי כחלק מתהליכי פיתוח מקצועי של מורים לאורך זמן. מטרת המחקר לבדוק את הקשר בין תהליכי בניית ידע בקרב סטודנטים להוראה ומורים בפועל במהלך דיון אינטראקטיבי מקוון בפתרון בעיות מקצועיות לבין המיצוב החברתי שלהם. נתוני המחקר נאספו מקבוצות דיון א-סינכרוניות שליוו קורסים במכללה להכשרת מורים. להשגת המטרה שהוגדרה לעיל, תוכנן מערך מחקר רב-שיטות (multimethods), שאפשר לבצע ניתוחים איכותניים וכמותיים של הנתונים. המעבר מניתוח איכותני לניתוח כמותי נעזר בשתי שיטות ניתוח שנגזרו משני מודלים: מודל להערכת רמות ידע בשיח בעיות מקוון בהוראה (אחי"מ) (לוטן, 2007) ומודל ארבע העולמות (מא"ה) (Kupferberg, 2008), המאפשר זיהוי, תיאור והסבר של המיצוב החברתי של המשתתפים בשיח מקוון. מתוצאות המחקר עלתה רמה גבוהה של עקביות פנימית בין הממדים של מודל אחי"מ להערכת רמת ידע מקצועי והמודל תוקף. נמצא שמורות מנוסות (תואר שני) באים עם רמות ידע גבוהות יותר ויש להם יותר ידע בכל שלבי האינטראקציה. גם המיצוב הרגשי-חברתי נמצא בולט יותר בקבוצת המורות המנוסות. יחד עם זאת המשתתפות התמקדו בבעיה וכמות ביטויי המיצוב הרגשי-חברתי ירדה במהלך התפתחות השיחה. לא נמצאו מתאמים מובהקים בקשר בין רמת הידע לבין מיצוב רגשי-חברתי בשיח המקוון.

רשימת מקורות:

לוטן, צי' (2007). התפתחות חשיבה רפלקטיבית של מורים מתחילים באמצעות קבוצת דיון ברשת. חיבור לקבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

Kupferberg, I. (2008). Self-construction in computer mediated discourse. In T. Hansson (Ed.), Handbook of research on digital information technologies: Innovations, methods, and ethical issues (pp. 402-415). Hershey, PA: Information Science Reference.

חברה, תרבות ודעת

בן הוא "סטייק" ובת היא "ממתק ורוד" – המטפורה ככלי לחשיפת סטריאוטיפיים מגדריים בגיל הרך

ד"ר גילה רוסו-צימט וטלי פייגלשטיין⁶

קיימת חשיבות רבה לפיתוח מודעות לתפיסה הסטריאוטיפית מגדרית כבר בגיל הגן. חשיבות הנושא טמונה בעובדה שלתהליך התיוג המגדרי בגיל הרך יש השלכות והשפעות על תפיסת הילד כמבוגר (סרוף, קופר ודהרט, 1998).

מטרת המחקר בדיקת סטריאוטיפיים מגדריים בגן הילדים באמצעות מטפורות. במחקר השתתפו ארבעה ילדים, שתי בנות ושני בנים בני שש, השייכים לשכבה סוציו-אקונומית נמוכה. הליך המחקר מתבסס על הנחות הנשענות על מחקרים בתחום המטפורות (ענבר, 1997; צימט ודן, 2006).

נבחרו בן ובת כקטגוריות המאובחנות בספרות המחקר ועוסקות בהתפתחות הזהות והתיוג המיני.

נבחרו ארבע מטפורות עומק (Lekoff & Johnson, 1980) והוצגו לילדים. התחומים שנבחרו מאופיינים במבנה עשיר ומפותח ומוכרים וידועים לילד בגיל הרך והם: צבעים, בעלי חיים, מזון ותופעות טבע.

ממצאי המחקר חושפים:

(1) ייחוס תכונות וערכים בתחום המגדר: שני המינים ייחסו מאפיינים סטריאוטיפיים מגדריים דומים לשני המינים: הבנים נתפסים על ידי הבנים והבנות כאחד: כחזקים, מהירים, גדולים, מאיימים, אגרסיביים ודומיננטיים ואילו הבנות נתפסות על ידי שני המינים: כחלשות, קטנות, פאסיביות ורכות.

(2) גבולות פוטנציאל השימוש במטפורות בגיל הרך. ילדים בגיל הגן מסוגלים לבצע העברה מתחום מושג אחד לשני ללא כל קושי. כל ילד גילה יכולת מטפורית שונה בתחומי מושג שונים. עיקר הקושי התבטא ביכולתם של הילדים להסביר את בחירתם בדימוי מסוים.

6. המחקר נערך בהנחיית ד"ר גילה רוסו-צימט בתכנית "חינוך בגיל הרך" במסגרת לימודי התואר השני.

(3) סטריאוטיפיים מגדריים הקיימים כבר בגיל הרך. סטריאוטיפים אלו התבטאו הן במטפורות אותן בחר כל מין לייחס למינו ולמין השני והן בנימה ובטון הדיבור. הבנים דיברו על עצמם בטון תקיף, כוחני בשילוב של מחוות גופניות (הרמת יד, טפיחה על חזה) ואילו כאשר דברו על הבנות, ניכרה נימה של זלזול בקולם. הבנות תיארו את הבנים בטון עובדתי, הצהרתי, בתיאור עצמן נקטו בטון רך.

רשימת מקורות:

סרוף, א', קופר, ר', ודהארט, ג' (1998). *התפתחות הילד טבעה ומהלכה*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

ענבר, ד' (1997), הכלא החינוכי החופשי: מטאפורות ודימויים, בתוך א' פלדי (עורך), *החינוך במבחן הזמן*, תל אביב: רמות, עמ' 109-125.

צימט, ג' ודן, י' (2006), מטפורות ככלי לחשיפת תפיסתם של פרחי הוראה את המושגים "הוראה", "למידה" ו"הערכה", *שבילי מחקר*, 13 : 72-81.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.

בין אוריינות לוקאלית לאוריינות אוניברסאלית: הבניית תכנית לימודים באוריינות – המקרה של בית-ספר יסודי לבנות, המשתייך לקהילת חב"ד

ד"ר נורית מירב

ההרצאה מציגה סוגיה אחת מתוך מחקר אתנוגרפי מקיף, שתיאר קהילה בית-ספרית חסידית, בראשה עומדת רבנית - אשת רב הקהילה המקומי. ביי"ס, שהוא בעל אידיאולוגיה אורתודוקסית חזקה, מתלבט בתכנון לימודי האוריינות שלו. ההתלבטות נעה בין הצורך הפרגמטי של הצוות החינוכי להיענות לדרישות תכנית הלימודים הרשמית, לבין חובתו המוסרית להיענות לרכיבי תכנית הלימודים הסמויה שלו. התלבטויות הצוות, ותהליכי תכנון הלימודים המתועדים במחקר, משקפים קהילת-שיח ייחודית, בה האידיאולוגיה מחלחלת לכל תחומי החיים, ומציגים את האופן בו הפכה תכנית הלימודים הסמויה, לגלויה ושלובה בתוך לימודי האוריינות הפורמאליים.

אירועים אלה, בהם נטלתי חלק כחוקרת וכיועצת קוריקולרית, נחקרו בגישה פרשנית-אתנוגרפית. סיפורי – סיפורה של החוקרת, הזרה והחיצונית - נפגש עם סיפורה של מנהלת ביה"ס. מאחורי הקלעים של המחקר התרחש מפגש תרבויות (חרדית-חסידית-לוקאלית מול חילונית-אוניברסאלית), השקפות עולם (בנוגע ל"חיים" ולפדגוגיה); תפקידים (מנהלת ביי"ס מול חוקרת) ואינטרסים (לקדם את ביה"ס בבניית התלב"ס מול הרצון לערוך מחקר).

ההרצאה תזמין את המשתתפים אל "מאחורי הקלעים", ותציג במבט מבחוץ פנימה את מפגש העולמות תוך ההתייחסות לתהליך הכניסה לשדה המחקר, למיצובי כחוקרת וכיועצת, למערכות היחסים (Kincheloe & McLaren, 2000) שנוצרו ביני לבין המורות, ובמיוחד ביני לבין הרבנית – מנהלת ביה"ס, תוך ייצוג ריבוי הקולות (Denzin & Lincoln, 2000) ש"נשמעו" בזירת המחקר, מגוון המראות שנצפו בו, והדעות, והעמדות שנחו בו.

רשימת מקורות:

Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S., (2000). Introduction: entering the field of qualitative research. In: N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (1-17). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Kincheloe, J. L. & MacLaren, P. (2000). Fiction to Formulas: Critical constructivism and the representation of reality. In: W.G. Tierney & Y.S. Lincoln (eds.), *Representations and the text: Re-Framing the narrative voice*. Albany: SUNY. 57-79.

רב הנסתר על הגלוי: עמדות כלפי ישראל בתקופות שונות ובקבוצות שונות

לאה בורובי MA, מרינה רז-ממשינה BA

מכללת לוינסקי, אוניברסיטה פתוחה, המכון לאסטרטגיה ציונית
, marina.tzeva@gmail.com israelev@post.tau.ac.il

מטרת המחקר הנוכחי הייתה א. לבדוק את העמדות המדווחות ואת העמדות החבויות כלפי ישראל לפני, אחרי ובמהלך מלחמת לבנון השנייה, ב. לבדוק האם עמדות חבויות ועמדות מדווחות מתואמות ביניהן ו- ג. לבדוק כיצד הן משתנות כפונקציה של נתונים דמוגרפים.

מחקרים שהתבססו על דיווח עצמי, הראו שבתקופות מלחמה אנשים מגלים פטריוטיות רבה יותר מאשר בשעת הנחת. אבל ישנן לפחות שתי סיבות לכך שעמדות המדווחות תהיינה שונות מהעמדות החבויות והאמתיות. סיבה אחת, שיתכן והאדם אינו רוצה לגלות את מה שהוא חושב. סיבה שנייה היא שהאדם אינו יכול לדווח במדויק על מה שהוא חושב (Carney, Nosek, Greenwald & Banaji, 2007).

במחקר השתתפו 1478 נבדקים ישראלים. העמדות החבויות נמדדו על ידי מבחן אסוציאציות חבויות, IAT, והעמדות המדווחות נמדדו על ידי שאלון דיווח עצמי. שני המדדים מולאו דרך האינטרנט המיועד לכך שפותח ע"י פרופ' נוסיק ותורגם לעברית ע"י ד"ר בר ענן.

התוצאות הראו תמיכה גלויה גבוהה בישראל בתקופת המלחמה, אך לא בתקופה שאחריה. לעומת, זאת הייתה ירידה תלולה באהדה החבויה לישראל בתקופת המלחמה, ועליה בתקופה שאחרי המלחמה. נמצאו הבדלים משמעותיים בין המינים ובין גיליים שונים.

המחקר הנוכחי תומך במחקרים קודמים אשר מצאו שקיים פער בין עמדות מדווחות לבין עמדות חבויות ומצביע על חשיבותו של IAT ככלי מחקר במדעי החברה בנוסף לדיווח עצמי. עם זאת, השאלות ממה נובאה הפער בין העמדות החבויות לעמדות המדווחות (למשל, לחץ חברתי) ומה גרם לשינוי בעמדות החבויות (למשל, אמצעי תקשורת) נשארת פתוחה.

רשימת מקורות:

אתר מבחני אסוציאציות חבויות: www.implicit.harvard.edu
Carney, D. R., Nosek, B. A., Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (2007). Implicit Association Test (IAT). In R. Baumeister & K. Vohs (Eds.), *Encyclopedia of Social Psychology* (pp. 463-464). Thousand Oaks, CA: SAGE.

קווי דמיון ושוני במנהיגותם ובדרך ניהולם של שני מנהלי בית-המדרש למורות ע"ש לוינסקי ביפו בין השנים 1912-1923⁷

אביבה אבידן

מטרת המחקר הינה בחינת סגנון המנהיגות החינוכית של שני מנהלי בית-המדרש למורות ע"ש א"ל לוינסקי - ד"ר ניסן טורוב וד"ר יצחק אפשטיין, והתמקדות בדרכי עבודתם בתקופת ניהולם את המוסד בין השנים 1912-1917 ובין השנים 1920-1923 בהתאמה.

המחקר סוקר את החינוך העברי החדש בין השנים 1882-1923, שנים המהוות את תחילת התארגנותה וביסוסה של מערכת החינוך העברית בתקופת היישוב החדש (דרור, 2007). המחקר מציג את דמותו של המורה העברי החדש, את קשייו ההתחלתיים, את דמותו רבת-הפנים, האמיצה והמהפכנית (הרמתי, 2000). בנוסף, המחקר מציג את ראשיתה של הכשרת המורים והקמתם של שני בתי-המדרש הראשונים: בית-המדרש למורים בירושלים, ו-"בית-המדרש למורות ע"ש א"ל לוינסקי" ביפו (רוכלי, תשמ"ג, רחימי, 1995), ואת קווי הדמיון והשוני בין שני המנהלים בדרך ניהולם את בית-המדרש למורות. סגנון מנהיגותם החינוכית וסגנון הניהול האישי שלהם נבחנים על-פי ההגדרות והמודלים התיאורטיים הקיימים בשדה המחקרי בנושא המנהיגות החינוכית (פופר, 1994).

המחקר נושא אופי איכותי-נרטיבי ועושה שימוש בשיטות מחקר איכותניות. זרם המחקר הוא חקר מקרה היסטורי. שיטת המחקר כוללת ניתוח תוכן של טקסטים מתוך מסמכים ראשוניים ומשניים, תוך דגש על התייחסות היסטורית וניתוח סוציולוגי כחלק ממערך ניתוחי כולל לבדיקת הנחות היסוד של המחקר ולבחינה רפלקטיבית של מושאי המחקר.

ממצאי המחקר מלמדים כי שני המנהלים, ד"ר טורוב וד"ר אפשטיין, היו בין המובילים של אותה קבוצת מורים ראשונים ונחשונים, אשר עמדו במרכז

7. מחקר זה הינו חלק מעבודת הדוקטורט שנושאו - סיפור התפתחותו של מוסד להכשרת מורים: מבית-מדרש למכללה אקדמית ובחינת סגנונות מנהיגותם של ארבעה ממנהליו. המחקר נעשה בהנחיית פרופ' יובל דרור מאוניברסיטת תל-אביב.

ההוויה והיסוד של מערכת החינוך העברית. אישיותם המיוחדת והרב-גונית, אופן תפקודם כמנהלים המובילים שינוי מהפכני, יוזמותיהם החינוכיות הייחודיות, בתי-הספר אותם ניהלו עם שיטות הלימוד החדשניות ופועלם במהלך כל שנות חייהם, היו מודל לחיקוי ולמופת למורים ולמנהלי בתי-ספר רבים במדינה וברחבי העולם. עוד מצביעים הממצאים על קווי דמיון משותפים באופיים הכריזמטי והממגנט, בסגנון מנהיגותם המעצבת, בערכיהם ובאידיאולוגיה החינוכית שלהם. עם זאת, נמצאו הבדלים משמעותיים באידיאולוגיה האישית ובתפיסת עולמו של כל אחד מהם, ובסגנון הניהול האישי שלהם את בית-המדרש. ד"ר אפשטיין בחר בסגנון ניהול המבוסס על כוחו הסמלי ודמותו האישית, בעוד שד"ר טורוב בחר בסגנון הניהול ההיוועצותי. כמו כן, כל אחד מהמנהלים בחר להתמקד בגורם אחר; ד"ר טורוב העמיד את המורה במרכז לפי תפיסתו והבנתו, והעניק לו תמיכה מלאה ושיתוף פעולה, בעוד שד"ר אפשטיין העמיד את התלמיד וצרכיו במרכז.

רשימת מקורות:

- דרור, י' (2007). מערכת החינוך הציונית בארץ-ישראל ובמדינת ישראל - סקירה היסטורית. כלים שלובים בחינוך הלאומי: הסיפור הציוני. (עמ' 1-4). ירושלים: מאגנס.
- הרמתי, ש' (2000). ניסן טורוב - "מורה המורים". המורים החלוצים. (עמ' 129-140). תל-אביב: משרד הביטחון.
- ענבר, ד' (1987). על מנהיגות ומנהל ומה שביניהם. בתוך: ר' אלבוים-דרור (עורכת), מדיניות ומנהל - תיאוריה ויישומים לחינוך (מקראה) (עמ' 351-357). ירושלים: האוניברסיטה העברית מאגנס.
- פופר, מ' (1994). על מנהלים כמנהיגים. תל-אביב: הוצאת רמות.
- רוכלי, א' (תשמ"ג). המכללה לחינוך ע"ש לוינסקי. (פרקים מתולדותיו של הסמינר העברי הראשון). תל-אביב. מהלכים בחינוך, בהוראה ובהכשרת מורים. שנתון תשמ"ג, 5-21. תל-אביב: הוצאת מכללת לוינסקי לחינוך.
- רחימי, צ' (1995). תהליך השינוי במערכת הכשרת המורים בסמינרים ובמכללות בישראל. דפים - בטאון לעיון למחקר ולפיתוח תכניות בהכשרת עובדי הוראה, 21, (עמ' 50-67). תל-אביב: מכון מופת.

אמנות כהוראה והוראה כאמנות

לראות תמונות, לחוות חוויות: עיון פילולוגי אמנותי- חוייתי במקרא

ד"ר יוספה רחמן

מטרת המחקר היא להשתמש באמצעים החדשניים של מדעי האמנות במאות האחרונות על מנת להרחיב את ההסתכלות האמנותית על המקרא ובכך להשפיע על כיווני החקר שלו.

עולם הפרשנות של המקרא וחקרו מתבססים על שני יסודות בעיקר: על הטקסט ועל פרשנותו. כלי העבודה של המפרשים הקדומים והחדשים כוללים ידיעות בלשון, בספרות, בארכיאולוגיה, בהיסטוריה, במשפט, בספרות התלמודית, ועוד. לאחרונה מסתמנת נטייה לכלול פרשנות חזותית, לא מילולית, בהוראת המקרא בעיקר (רוזנברג, תשס"א; מאגר אמנות תל"י, 2007), אך גם בחקרו (זקוביץ, תשנ"ו; לובוצקי ורוזנסון, תש"ס), כלומר להתבונן בתמונות ובסרטים רלוונטיים כדי לבאר את עמדת יוצריהם כלפי המקרא ואת מידת ההשתקפות של המקרא ביצירותיהם. על כל פנים, כמעט שאין מדובר כאן בשילוב אינטגרלי ובהטמעה של האמצעים החדשניים של מדעי האמנות במסגרת החקר עצמו (יוצא מכלל זה הוא למשל ספרו של יאיר זקוביץ, תשס"ד). משהו מהחסר הזה מבקש מחקרי להשלים (רחמן, תשנ"ד, תשס"ג, תשס"ה, תשס"ז).

הטענה המרכזית במחקרי היא שהבנה מעמיקה ומקיפה של טקסט איננה יכולה להיות מושתתת אך ורק על הבנת המילים ועל פענוח הקשרים הפנימיים ביניהן. כדי לפענח משמעות של כתוב יש לפרוץ את חומת המלים לעבר תחומי דעת שבמרכזיהם עומדים האדם וחוויותיו, לא רק הטקסט ומילותיו. יש להיפגש יותר לעומק עם העולמות שעמדו לפני היוצר כשבא להעלות את יצירתו על הכתב, ולעורר לתחייה אותם תמונות, קולות, מקצבים, תנועות, וכיוצא בהם, שדרבנו את היוצר ליצור. טקסטים, אם כן, נועדו לא רק לקריאה, אלא גם להתבוננות. ההתבוננות במה שמצוי מאחורי המלים היא מלאכה קשה פי כמה מההתבוננות הישירה ביצירות אמנות ובסרטים. הדרשנים, שהיו המתבוננים הראשונים במקרא, פעלו בדרך ספונטאנית, אולם בימינו, קיומם של מדעי האמנות כדיסציפלינה מאפשר להוסיף זוויות חדשות למגמה הדרשנית ולבססה כפרשנות לגיטימית למקרא תוך שילובן של הזוויות החדשות עם הכלים הפילולוגיים המוכרים.

מחקרי פותח בניתוח יצירות דרשניות על פי האמצעים החדשניים של מדעי האומנות ועובר ליישום הכלים החדשניים של מדעי הספרות והאמנות על הטקסט המקראי. הוא כולל הצגה של הקשיים העומדים בדרכה של שיטה זו והצעה של מונחים וכלים נוספים להפעלת השיטה תוך הדגמתם. ההדגמה מתייחסת גם ליחידת טקסט קצרה (ממשפט ועד פסקה) וגם לניתוח של יצירה שלמה (מזמור, סיפור, נבואה). לבסוף מעמיד המחקר, אמנם באופן ראשוני בלבד, על ההבדל המשמעותי בין החקר הפילולוגי כשלעצמו לבין החקר הפילולוגי המשולב עם האמצעים החדשניים של מדעי האומנות.

מסקנות והשלכות: חשוב להפעיל גישה זו על המקרא כולו ולהכין מאגר תמונות וחוויות רחב שישמש מורים, חוקרים ויוצרים כאחד. מאגר כזה עשוי להפוך חלקים נכבדים של הלמידה לחווייתיים, ולפיכך משמעותיים יותר, ולהאיץ את השתלבותו של המקרא בשיח הציבורי בישראל.

חשיבה מוזיקלית כפי שמתבטאת בכוריאוגרפיות פרי יצירתן של ילדות בגן ילדים

ד"ר קלאודיה גלושנקוף

ילדים צעירים מגיבים באופן ספונטאני כששומעים מוזיקה. עובדה זאת מוכרת אך נחקרה מעט. יש מחקרים שהתחקו אחרי תנועה יזומה על-ידי הילדים, ללא התערבות כלשהי של מבוגר, במתודולוגיות נטורליסטיות (למשל Moorhead & Pond, 1942/1978), ואחרים בתגובות של ילדים כתוצאה של התערבות כלשהי של מבוגר (למשל גורלי-טוראל, 1997).

המחקר הנוכחי היא תוצאה של ניתוח הקלטות ווידאו שנאספו בשלושה גנים שונים - הדומים מבחינת מעמד כלכלי-חברתי, אך שונים מבחינה אתנית (יהודי; יהודי-ערבי בגן דו-לשוני) ומבחינה של סוג היישוב (עירוני, כפרי).

מטרות המחקר הן:

- לחשוף מאפיינים של חשיבה מוזיקלית של ילדי גן המתבטאים באמצעות כוריאוגרפיות פרי יצירתם.
- לזהות השפעות תרבותיות על רפרטואר התנועות שמשמשים ילדי גן ביצירותיהם.
- להבין אינטראקציות חברתיות באירועים מוזיקליים ותנועתיים.

שיטת המחקר היא אתנוגרפיה אור-קולית (Walsh et al, 2007). מקור החומר הוא מתיעוד שיגרתו של העשייה מוזיקלית היזומה על-ידי הילדים. מתצפיות מרובות בתיעודים זוהו אירועים עשירים במיוחד: שש כוריאוגרפיות שונות, בשלושה גנים, שפותחו ובוצעו על-ידי ילדות (בין שלוש לחמש בכל ריקוד) לשירים מוקלטים, ללא התערבות כלשהי של מבוגר. אירועים אלה נותחו במיקרו אנליזה (תמונה אחר תמונה), נושאים זוהו ופורשו בהקשרים הרלוונטיים תוך דיאלוג מתמשך עם ספרות מחקרית.

הכוריאוגרפיות פותחו במשך מספר ימים ואף שבועות ומבוססות בעיקר על משחק חיקוי של תנועות המוצעות על-ידי מובילת הפעילות. תפקיד המובילה משתנה מעת לעת.

התנועות משקפות הבנה אינטואיטיבית של המאפיינים מוזיקליים של השירים השונים (כמו מבנה, חזרה ושינוי, פיסוק, שינויי גוונים, והתפתחות דינמית); פועלות כתרגום מילולי למילים ספציפיות (פעלים או שמות עצם); שייכות לפרטואר התרבותי הספציפי של השירים ושל הרוקדות (כמו תנועות מתחום המחול המודרני אצל הילדות היהודיות ותנועות מהמחול המזרחי אצל הילדות הערביות).

רשימת מקורות:

גורלי-טוראל, ט' (1997). *תנועה תנועתית ספונטאנית למוזיקה אצל פעוטים*. חיבור לשם קבלת תואר דוקטור. רמת-גן: אוניברסיטת בר-אילן.

Chen-Hafteck, L. (2004). Music and movement from zero to three: A window to children's musicality. In L. A. Custodero (Ed.), *ISME Early Childhood Commission Conference - Els Móns Musicals dels Infants (The Musical Worlds of Children), July 5-10, 2004, Escola Superior de Musica de Catalunya, Barcelona, Spain*. International Society of Music Education.

Moorhead, G. E., & Pond, D. (1978). General observations. *Music of Young Children* (pp. 29-64). Santa Barbara, California: Pillsbury Foundation for Advancement of Music Education. (Original work published 1942).

Walsh, D. J., Bakir, N., Lee, T. B., & Chung, Y. H. (2007). Using digital video in field-based research with children: a primer. In J. A. Hatch, *Early Childhood Qualitative Research* (pp. 43-62). New York: Routledge.

ציפורי האהבה של היצ'קוק

ד"ר רחל קואסטל

מדוע השתגעו "הציפורים" של היצ'קוק (והאם ניתן וכדאי לענות על השאלה)? תהיות אלו העסיקו לא מעט חוקרים מאז הקרנתו לראשונה של הסרט האניגמטי ב-1963. מטרת מחקר זה היא לתת מענה לשאלה באופן שקושר בין התקפת הציפורים השרירותית לכאורה ובין יחסי המאהבות הנרקמים בין הדמויות המרכזיות, ואשר מאיימים על האהבה האדיפלית האסורה בין הדמות הגברית לאימו. המחקר עושה זאת באמצעות מתודולוגיה סמיוטית המאפשרת את הבנת דימוי הציפורים כמערכת שפתית, לא שרירותית, המסמלת קונקרטיזציה של מציאות מנטאלית. הבסיס התיאורטי של המחקר הוא הפסיכואנליזה של פרויד ופיתוחה על ידי לאקאן, תוך התרכזות בטרנזיה האדיפאלית ובהגדרת הסימפטום הפסיכואנליטי כפי שהם נתפסים על ידם.

את קריאת ההתנהגות 'הלא טבעית' של הציפורים בספרות ניתן לחלק לשלושה אופנים מרכזיים: ישנם אלה הרואים בהתקפת הציפורים ביטוי של זרות חיצונית ואחרות רדיקלית, קוסמולוגית ואקולוגית, המעמידה ללעג את התרבות הבוטחת בעצמה. אחרים רואים בסימבול החידתי של הציפורים אלגוריה ארס-פואטית שלמעשה מעלה את בעיית הייצוג בכללה. הקריאות הפסיכולוגיות ופסיכואנליטיות, מנגד, רואות בהתקפת הציפורים ביטוי של אחרות בתוך העצמי, או בלשונו של דלז, מיזוג של הטבע עם טבע האדם, המשקף את היחסים האינטר-סובייקטיביים של הדמויות המרכזיות בסרט.

כפי שכתב יגאל בורנשטיין לאחרונה, אולי לעולם לא נדע מאין באו הציפורים, מדוע הן תקפו את מפרץ בודגה ומה משמעותן. אולם מה שהמחקר הסמיוטי/פרוידיאני מאפשר זה את הפתיחה של דיון נוסף המתייחס, הפעם, לחוויית ההתאהבות והכאוס הרגשי שעיתים היא מביאה עימה. חוויית ההתאהבות, אבקש לטעון, אמנם מעוררת אצל הדמויות המרכזיות מערבולת אגרסיבית של משיכה והתנגדות אולם היא גם פותחת עבורם 'מרחב טיפולי' היכן שהציפורים משמשות כביטוי סימפטומטי של התת-מודע. בזהות אינטואיטיבית מפתיעה לתפיסה הפרואידינית, גם הסימפטום ההיצ'קוקיאני לא עובר הכחדה אלא התמרה למצב שבו ניתן יהיה לדמויות לנהל בכל זאת קשר, גם אם תחת הנוכחות המתמדת של הסימפטום/הציפורים. אי לכך, ממצאי המחקר מראים כי למרות מסגרת ז'אנר האימה של הסרט, ולמרות הקריאות האפוקליפטיות של הציפורים, מבחינת הפסיכואנליזה זהו סיפור אהבה עם סוף טוב, ז"א 'טוב' אך ורק במונחים פרוידיאניים.

רשימת מקורות:

בורשטיין, יגאל (2009). מבטי קרבה: מחשבות על סרטים. ירושלים/חיפה: מאגנס.

הקולאז' המטפורי ככלי מחקרי בשדה החינוך

ד"ר גילה רוסו-צימט ויעל דן-אביבי

"הקולאז' המטפורי" הוא כלי מחקרי חדש המאפשר חשיפה להבנת עולמו הפנימי הגלוי והסמוי של המשתתף במחקר. הכלי מאפשר למשתתף במחקר להביע הבנותיו באמצעות ייצוגים מילוליים ותמונתיים בו זמנית ביחס למושאי מחקר שונים בתחום החינוך.

הכלי כולל פרוט על דרך איסוף הנתונים ועיבודם: (א) הצגת החומרים ליצירת הקולאז', (ב) מתן הנחיה ברורה הכוללת את המושא הנחקר, (ג) יצירת הקולאז' (ד) הסבר על התוצר הסופי ודיאלוג עם החוקר הנערך לאחר סיום הכנת הקולאז' (צימט, 2001); (ה) ניתוח המטאפורות בקולאז' תוך התבססות על גישתם של Lakoff & Johnson (1980) וחוקרים נוספים הרואים במטאפורה מנגנון מושגי תקשורתי להבנה. הנערך באמצעות השוואה קטגוריאלית של המשותף ושאינו משותף בין תחום מקור לתחום יעד.

מטרת המחקר הנוכחי הייתה להדגים את השימוש בקולאז' המטפורי ככלי להבנת המשמעות של תופעות בעיני סטודנטים להוראה.

תוקף כלי המחקר נבדק על ידי שני סוגי תוקף: (1) תוקף תוכן, שמבוסס על תהליך הפיתוח שלו והקישור להיבט התיאורטי. (2) תוקף מבנה, כלומר בדיקת קשרים בין מרכיבים פנימיים של הכלי. בדיקת המהימנות נעשתה על ידי שתי חוקרות באופן בלתי תלוי. החוקרות, בעלות ניסיון במתודולוגיה, נתבקשו לנתח בנפרד באמצעות כלי המחקר ארבעה קולאז'ים לצורך בדיקת המהימנות. בבדיקת ארבעה משתתפי המחקר נמצאה רמת מהמנות גבוהה בין החוקרות (89%), כשסיווגו באופן עצמאי את הקולאז'ים.

רשימת מקורות:

צימט, ג' (2001). מודל מנטלי בפעולה על אודות למידה של מורים-אמנים המלמדים אמנות חזותית, חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה", תל אביב: אוניברסיטת תל-אביב.

Lakoff, G. & Johnson, M. L. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago: University of Chicago Press.

רשימת משתתפים (לפי א-ב)

אביבי דן, יעל, בעלת תואר שני בפסיכולוגיה. סיימה את לימודי התואר השני באוניברסיטת תל-אביב, במגמה מחקרית-קוגניטיבית. את התיזה כתבה בהנחיית פרופ' סידני שטראוס בתחום חשיבת מורים. נושא התיזה: "מודל מנטלי של מורים על שכחה של הלומד", בו פיתחה כלי לניתוח מטפורי של היגדים. עבדה כעוזרת מחקר של פרופ' סידני שטראוס וכעוזרת הוראה של פרופ' הנס קרייטלר ז"ל. חקרה יחד עם ד"ר גילה צימט חשיבה של פרחי הוראה, ויחד פיתחו כלי לניתוח חשיבה באמצעות מטפורות: "קולאז' מטפורי". מדריכה פדגוגית ופסיכולוגית חינוכית מומחית. עובדת במכללת לוינסקי לחינוך, בתכנית לגיל הרך, וכן כפסיכולוגית חינוכית במועצה האזורית עמק חפר ובפרקטיקה פרטית.

אבידן, אביבה, מוסמכת תכנית התואר השני "חינוך לשוני בחברה רב תרבותית" במכללת לוינסקי לחינוך ודוקטורנטית בבית-הספר לחינוך בתל-אביב. עוזרת מחקר ברשות המחקר, ההערכה והפיתוח במכללת לוינסקי לחינוך. מורה לאנגלית. תחומי מחקר: חינוך לשוני ומנהיגות חינוכית.

אלקושי, רבקה, ד"ר, מרצה בכירה במכללת לוינסקי לחינוך בתחום המוזיקה וחקר החינוך המוזיקלי. משמשת בצוות ההנהלה של האיגוד הארצי למוזיקולוגיה בישראל ובצוות הייעוץ של כתבי עת בינלאומיים בתחום החינוך המוזיקלי. תחומי הוראה ומחקר: חינוך מוזיקלי, קוגניציה מוזיקלית, יכולת הסמלה גראפית/מוזיקלית.

ארליך, אמירה, מוסמכת תכנית התואר השני "חינוך מוזיקלי" במכללת לוינסקי לחינוך ומוסמכת האוניברסיטה העברית בספרות אנגלית. משמשת מובילת הניסוי ומנהלת מרכז ההפצה בתיכון הניסויי המוזיקלי 'שיבת כינור דוד'. מרצה מטעם מכללת לוינסקי בלימודי המשך של קונסרבטוריון 'רון שולמית' בירושלים.

אשר, אסתר, מוסמכת תכנית התואר השני "חינוך לשוני בחברה רב תרבותית" במכללת לוינסקי לחינוך. מורה בכירה בלשון ובעלת ותק וניסיון של 20 שנה בתחום הנחלת הלשון באולפנים לעברית. בעשר השנים האחרונות עובדת ב- 'אולפן רעננה'.

בורובוי, לאה, MA, מרצה במכללת לוינסקי לחינוך לפסיכולוגיה התפתחותית ופסיכופתולוגיה. מנחה עבודות סמינריוניות באוניברסיטה הפתוחה. תחומי הוראה ומחקר: פסיכולוגיה בין תרבותית, שיפוט וקבלת החלטות, סגנונות הורות וויסות רגשי.

בן-איון, חיה, ד"ר, ראש החוג לתנ"ך במכללת לוינסקי לחינוך. מרצה דיסציפלינרית לתנ"ך. תחומי מחקר: תנ"ך במגוון היבטים.

גולדפוס, קרול, ד"ר, מרצה בכירה וראש 'מרכז אדם לחקר כישורי שפה ורב-לשוניות' במכללת לוינסקי לחינוך. תחומי מחקר: הבנת הנקרא אצל מתבגרים באנגלית כשפה זרה, התפתחות מטה-קוגניציה והתערבות קוגניטיבית אצל אנשים עם קשיים ברכישת שפה ומערכות הזיכרון. חוקרת ומפתחת תיאוריה בחקר המוח והשלכותיו על החינוך ומרצה אודות נושא זה בלימודי התואר השני ובקורסי תעודה. כמו כן, היא חברה בוועדת-על של האקדמיה הבינלאומית למחקר בלקויי למידה IARLD - International Academy of Research into Learning Disabilities.

גונן, חוה, M.A., מרכזת ההתמחות בהוראה (סטאז') במכללת לוינסקי לחינוך. תחומי הוראה ומחקר: המורים החדשים הנקלטים במערכת החינוך בארץ. מנחה סדנאות להכשרת מורים-חונכים במסגרת הסטאז'.

גילת, יצחק, ד"ר, מרצה במכללת לוינסקי לחינוך לפסיכולוגיה ולשיטות מחקר. חוקר ברשות המחקר, ההערכה והפיתוח במכללת לוינסקי לחינוך. כמו כן משמש ראש תחום האינטרנט בעמותת ער"ן. תחומי מחקר: מצבי לחץ ומשבר, פניות לעזרה, הכשרה להוראה.

גלושנקוף, קלאודיה, ד"ר, מרצה בתחום המוזיקה בחוג לגיל הרך בבית הספר לחינוך, בתכנית לגיל הרך בבית הספר ללימודי המשך ובתכנית "רון שולמית" של בית הספר לחינוך מוזיקלי. חברה ברשות המחקר, ההערכה והפיתוח של מכללת לוינסקי לחינוך. תחומי הוראה ומחקר: מאפיינים מוזיקליים של ילדים צעירים והיבטים מוזיקליים במסגרות חינוכיות בגיל הרך.

הלל-לביאן, רבקה, ד"ר, ראש החוג וראש התכנית לחינוך מיוחד במכללת לוינסקי לחינוך. מרצה בכירה. תחומי הוראה: חינוך מיוחד ומחקר נרטיבי. תחומי מחקר: סיפורי חיים של מורים ושל הורים בחינוך המיוחד.

הס, איתי, ד"ר, מרצה בחוג לחינוך מיוחד בבית הספר לחינוך. תחומי הוראה ומחקר: שילוב והכלה של תלמידים עם צרכים ייחודיים, איכות חיים של תלמידים לקויי ראייה ועיוורים, תכניות לימוד, אלימות נוער, מתודולוגיה מחקרית.

זיסקינד-שמילוביץ, יהודית, סטודנטית בתכנית M.ED בחינוך לשוני בחברה רב-תרבותית. משמשת כמאבחנת ומורה להוראה מתקנת באנגלית, אשת תמיכה והדרכה לתכנות PC, רכזת מקצועות אנגלית ומחשבים בבית הספר, מילקן, אריאל.

חפר, מיכל, ד"ר, מרצה למתודיקה של המוזיקה בגילאי לידה-3 במכללת לוינסקי. עוסקת בהוראה במספר מוסדות להשכלה גבוהה בארץ. תחומי הוראה ומחקר: קוגניציה מוזיקלית, הנחיית קבוצות הורים ופעוטות במוזיקה ומתודיקה של המוזיקה בגיל הרך. מפתחת תכנית קטן-טון www.ktantone.com

כהן, דפנה, MA, דוקטורנטית בבית הספר למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה באוניברסיטת תל-אביב. מרצה ומדריכה פדגוגית בבית הספר לחינוך מוזיקלי: המדרשה למוזיקה. תחומי הוראה: ריתמיקה, קוגניציה מוזיקלית, מתודיקה של הוראת המוזיקה. תחום מחקר: קוגניציה מוזיקלית מעוגנת בגוף (embodied music cognition).

כהן-צורני, ענת, מוסמכת תכנית התואר השני "חינוך לשוני בחברה רב תרבותית" במכללת לוינסקי לחינוך. רכזת ומורה למקרא בחטיבת ביניים ממלכתית מזה 18 שנים. מנחת מורים במכללת לוינסקי לחינוך בנושא: השיח הלימודי ומדריכה פדגוגית במסלול על-יסודי, שנתון א' הומניסטיקה.

לוטן, צביה, ד"ר, מורה למחשבים בחינוך בתואר ראשון ובתואר שני, במכללת לוינסקי לחינוך. חברת צוות במרכז ללמידה דיגיטלית (מל"ד) ורפרנטית לתקשוב בתכנית בית הספר היסודי. מתמקדת במשך כשני עשורים בפדגוגיות חדשניות בהוראה אקדמית ובהכשרת פרחי הוראה בשדה בסביבות ICT. תחומי מחקר: בניית ידע בשיח דיגיטלי א-סינכורני מקצועי, התפתחות של חשיבה רפלקטיבית בקבוצות דיון מקוונת הדנות באירועים מהשדה, יתרונות הטקסט הדיגיטלי ומיומנויות הנדרשות ללמוד בסביבתו. חברה במכון מופ"ת בצוות ההתמחות "טכנולוגיה מידע ותקשורת", ראש צוות חשיבה "מדריך פדגוגי בעידן של תקשוב" וחברה ברשת מחקר "פדגוגיות חדשניות".

מירב, נורית, ד"ר, מרכזת תכניות השותפות במכללת לוינסקי לחינוך. תחומי הוראה ומחקר: חינוך לשוני ואוריינות בהקשרים אקדמיים וחינוכיים מגוונים.

סגל, שרית, ד"ר, פסיכולוגית קלינית, ראש המרכז לפסיכולוגיה וליישומיה במכללת לוינסקי לחינוך. תחומי הוראה ומחקר: מימדים פסיכולוגיים של חשיבה, התנהגות ורגש בתחום החינוך.

עזר, חנה, ד"ר, עומדת בראש רשות המחקר, ההערכה והפיתוח במכללת לוינסקי לחינוך. בעבר שימשה כמשנה לראש המכללה לעניינים אקדמיים, ולפני כן - כמרכזת לימודי הכתיבה האקדמית במכללה וכיו"ר צוות הפיתוח של תכנית ה-M.Ed "חינוך לשוני בחברה רב תרבותית". תחומי הוראה: הבניית ידע באמצעות כתיבה, בשיטות מחקר איכותיות וברב תרבותיות ורב לשוניות בחברה ובבית הספר. תחומי מחקר: תפיסות של שינוי בהכשרת מורים, רב תרבותיות בחברה ובחינוך, אוריינות ותפיסתה בקרב לומדים ובקרב מורים מקבוצות שונות.

פורקוש-ברוך, אלונה, דוקטוראנטית באוניברסיטת תל-אביב וחברה בסגל המרכז לחינוך מדעי וטכנולוגי. ראש תחום התקשוב במכללת לוינסקי לחינוך ומרצה במכללה. תחומי הוראה: תקשוב, חינוך מיוחד והשילוב ביניהם. תחומי מחקר: הטמעת התקשוב בהוראה ובלמידה החל מגילאי החינוך היסודי ועד להשכלה הגבוהה, ובמיוחד יוזמות פדגוגיות חדשניות המשלבות טכנולוגיות מידע ותקשורת.

פייגלשטיין, טלי, גנת בכירה מוסמכת. מפעילה תכנית גנית במסגרת צהרון בנושא: מוכנות לקריאה, כתיבה וחשבון. סטודנטית לתואר שני בתכנית "הגיל הרך" במכללת לוינסקי.

קואסטל, רחל, ד"ר, מרצה בחוג לאנגלית במכללת לוינסקי לחינוך. תחומי הוראה: ספרות אנגלית, קולנוע, דרמה, אנגלית כשפה זרה, כתיבה אקדמית. תחומי מחקר: קולנוע ופסיכואנליזה, שירה ופסיכולוגיה.

קופרברג, עירית, פרופ', עומדת בראש מרכז שח"ק לחקר שפה, חברה ותקשורת, מרצה בתכניות התואר השני ויו"ר הועדה לעידוד מחקר במכללת לוינסקי לחינוך. בעבר שימשה ראש תכנית התואר השני "חינוך לשוני בחברה רב תרבותית" וראש החוג לאנגלית במכללה. ספרי המחקר שפרסמה בעברית ובאנגלית מתמקדים בתקשורת בין אישית בשיח בעת מצוקה, בחקר הנרטיב, בחינוך לשוני, בבניית האני ובהתפתחות מקצועית.

רוזנאו, שרה, ד"ר, מכללת בית ברל. תפקיד במכללה: רכזת הדרכה ומדריכה פדגוגית. תחומי הוראה ומחקר: ייעוץ חינוכי.

רוסו-צימט, גילה, ד"ר, חוקרת ומרצה בתכנית לתואר שני בגיל הרך במכללת לוינסקי לחינוך. תחומי הוראה ומחקר: הערכה בגיל הרך ומטפורות ככלי להבנת הוראה, למידה והערכה.

רז-ממשינה, מרינה, מנהלת מרכזי העשרה לילדים בעמותת "צעירים בונים עתיד".

רחמן, יוספה, ד"ר, מרצה במכללת לוינסקי לחינוך ובמכללת גבעת וושינגטון. תחומי מחקר: חקר המקרא כספרות, פרשנות המקרא, הגות במקרא. חיברה מאמרים ושני ספרים: "אגדת רש"י: הערכה פרשנית מחודשת" (תשנ"א) ו"הסיפור בכתבי הקודש", שיצא בשנת תשס"ז בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

ראובני תמי, ד"ר, מדריכה פדגוגית בתכנית של ביה"ס לחינוך יסודי ומרצה בתכנון לימודים וחקר ההתנסות. תחומי מחקר: אלימות ושימוש בסמים ואלכוהול בביה"ס. חוקרת ברשות המחקר במכללה ובעבר ניהלה בתי ספר יסודיים בחינוך הממלכתי.

שגיא, רחל, ד"ר, מרצה במכללת לוינסקי לחינוך לשיטות מחקר. חוקרת ברשות המחקר, ההערכה והפיתוח במכללת לוינסקי לחינוך. כמו כן מנהלת באוניברסיטת בר-אילן קורסים לסטטיסטיקה בלמידה מרחוק, ומנחה בהתמחות מחקר, הערכה ומדידה במכון מופ"ת. תחומי מחקר: מצבי לחץ ומשבר, פניות לעזרה, הכשרה להוראה.